

JIŘÍ HEJDA

67 72 71

ÚTĚK

Michal

Archiw

copyright © heirs, 2015
cover © Kameel Machart, 2015
ISBN 978-80-87938-30-0

JIRÍ
HEJDA ÚTĚK

Proby tohoto přiběhu dokumentární
povahy nejsou významné: křídlo má máj
převládající jméno.

J. H.

ČÁST PRVNÍ

1

„Počúvajte, Blažek, zajtra idete na iné pracovisko. Odozdajte naradie!“

„Rozkaz,“ řekl a cítil, že mu rázem vyschlo v krku. Hvízdavej Dan je prevít. To věděl dávno. Ale že je takovej hajzl? Co teď? To je, jako by mu zbouřal celý domeček z karet jediným trhnutím ruky. A přece byl přesvědčen, že má všechno promyšleno do posledních podrobností. Ještě týden kdyby byl zůstal na místě. Nebo alespoň tři dny! Co je to po tolika letech?

Došel mechanicky ke své vrtačce a usedl k práci.

„Co ti chtěl?“ zeptal se Pepík, který seděl nalevo a vrtal stejně jako on podle šablony dírky do kroužků z umělé hmoty.

„Vyhodil mě. Zejtra už tu nejsem.“

Pepík zarazil vrtačku a obrátil se k němu celou tváří. „A dej pokoj! A proč? Dyť přece plníš normu na 120 procent.“

„Copak já vím? Hvízdoš je hajzl, přece ho znáš.“

„Je. Ale přesto. Proč by se měl zbavovat lidí, který mu pomáhají plnit plán? Proč nevyndá Šaňa nebo Karolka? Ty přec neplněj.“

„Ty chytřej, to sou přece bejvalý gardisti, Šaňo dokonce ministr — a on byl přece taky gardista. Ale dělej a nebav se, já si musím něco rozmyslet.“

Zapnul stroj, ale nevrtal, jen markýroval práci. Proč by taky pracoval? Normu dávno měl a teď už na tom stejně nesejde. Ty dvě hodiny do konce směny profláká a dál... Ano, o to právě jde, co bude dál.

Zpočátku mu to nemyslelo. Byl vyveden z rovnováhy tím nečekaným přeložením na jiné pracoviště. Znamenalo to ne-li

rozbití, tedy určitě oddálení a zkomplikování jeho plánů. A ty plány, to byla práce mnoha měsíců, dlouhého času úporného myšlení ve dne při práci, ale zejména v noci, kdy nikdo nerušil, kdy mohl kombinovat a domýšlet svoje tahy jako hráč na šachovnici. Jenomže tahle hra se hrála o život, při té šlo o krk. Jeden chybný krůček a jsi chladná mrtvola v bezejmenném hrobě za zdí.

Začalo to na samotce, tehdy, když dostal deset dní od Nosáriuse, protože... proč vlastně? Nikdy nevěděl, proč dostal trest bez raportu, bez výsledku, bez viny. Prý tehdy hráli bachaři karty, kolik kdo napaří trestních dávek, tvrdých lůžek a pústů. Podle předpisu měl být komandován k raportu před velitele, který měl stanovit trest. Ale za Balinta tohle neplatilo, tresty dával kterýkoli bachař a zásadou bylo napařit jim, politickým, při každé příležitosti a pod jakoukoli záminkou co nejvíc trestů. Nosárius přišel, zařval, že jsou špatně srovnané deky, a aby nemohl dokazovat, že tomu tak není, hned je strhl a rozházel po podlaze. Deset dnů korekce!

A tehdy, když dostal těch deset dnů, začal myslet. Samozřejmě. Když je člověk deset dní sám a sám, musí vstát o půl páté a lehnout si smí až v devět — lehnout v lehkých cvilinkových šatech jen na tvrdou podlahu bez slamníku, bez podhlavníku (dával si pod hlavu boty), bez přikrývky, takže se celou noc klepal zimou, nepřijde-li k němu ani živá duše, jen mu strčí okénkem ve dveřích ráno trochu černé kávy, v poledne poloviční porci oběda a večer zase trochu černé kávy –, co může dělat jiného než myslet? Chodit a myslet. A má-li s myšlením vystačit, musí myslet na něco poutavého, na něco konkrétního.

Vzpomínat? Toho už dávno nechal. Dřív si vzpomínal na Jarmilu. Ale jaký to mělo smysl? Žádný! Bylo mu jen smutno.

A tehdy mu napadla ta myšlenka: musí tu být opravdu až do konce svého života? Vlastně ne do konce života, protože i když byl odsouzen k absolutnímu trestu, což je eufemismus pro smrt provazem, který mu byl změněn výrokem soudu „s použitím § 113“ v doživotní vězení, věděl, že dříve či později přijde amnestie a půjde domů. Jenomže kdy to bude? Za deset, za patnáct let? Má sedět ještě deset nebo patnáct let? Vydrží to vůbec? A ko-

lik mu bude, až vyjde z kriminálu? Co potom začne on, nedostudovaný filozof, na sklonku života? Stojí pak vůbec za to ještě žít? Není možno odsud utéct?

Ano, to je ta myšlenka, která ho napadla na samotce a která ho elektrizovala. Jako by se stal novým člověkem. Dlouhé dny samoty, nekonečné večery se mu krátily, a když pro něj konečně přišli, že mu trest skončil, skoro litoval, protože ještě zdaleka neměl všechno promyšleno.

Útěk z pevnosti! Tvrdili, že je nemožný. Nemožný z pevnosti, obehnané hradbami a příkopy, omotané ostnatým drátem, hlídané strážními věžemi v koridorech osvětlených v noci silnými reflektory, kde pobíhají cvičení policejní psi, kteří jdou po člověku, z pevnosti obklopené vedením silného proudu, jehož dotyk zabíjí... Ale právě proto, že si byli příliš jisti, polevili určitě ve své bdělosti. Byl by v tom čert, aby se v jejich opatřeních nenašla díra. Přece byl natolik inteligentní, aby dovedl myslet, jako myslí oni. Ano, musí se vžít v jejich myšlení, musí prozkoumat jejich opatření, aby zjistil, kde jsou mezery. Útěk není jen věcí techniky, ale především psychologie. Nebyl přece nadarmo posluchačem filozofické fakulty pražské Karlovy univerzity a psychologie nebyla nadarmo jeho koníčkem. Zapřáhne do svých výpočtů Freuda, Pavlova i behavioristy a vyzkouší si prakticky nosnost jejich teorií. Musí jednat tak, jak nepředpokládají, musí bojovat jejich vlastními zbraněmi, musí se vžít do jejich myšlenkových pochodů, musí počítat s jejich reflexy na každou možnou situaci a předem na ně reagovat.

Několik měsíců osnoval své plány. Krok za krokem probíral každou situaci, všechny možné varianty útěku, až zbavil každé překvapení překvapujícího momentu. Teď byl se vším hotov. Teď, v příštích čtrnácti dnech, se konečně odhodlal k činu. A právě v tom okamžiku ho ten hajzl Hvízdavej Dan přeloží z pracoviště. To znamená jiné prostředí, novou světnici, kde bude spát, neznámí lidé, neznámí fízlové... Všechno je zbouráno, musí začít znovu, a protože je podzim, znamená to odklad pravděpodobně o celý rok. V zimě se utíkat nedá a na jaře a začátkem léta těžko, jsou deště, nedá se spát venku, na stromech v zahradách není

ovoce a na polích není zelenina. Nemůže počítat s tím, že by s sebou tahal proviant. Útěk z pevnosti není výlet.

Až se mu udělalo nevolno. Zastavil stroj a odešel na záchod. Sedl si a přemýšlel. Pořád jen přemýšlel a přemýšlel. Připadal si jako velmistr šachu při simultánce. A teď dostal mat. Je to mat, nebo jen garde? Vida — přece neměl všechno propočteno. Tady bylo něco, s čím nepočítal. Taková jednoduchá věc.

Někdo zabušil na dveře:

„Serjóžo!“

„Už to bude,“ ozval se a chystal se odejít, když vtom mu blesklo hlavou: Neotálej! Máš poslední příležitost! Uteč ještě dnes!

Až se zajíkl tou myšlenkou, která rázem rozvířila v jeho mozku divoký karusel vzájemných souvislostí, kde jedno proč podmiňovalo druhé, kde všechno bylo skloubeno jako v hodinovém stroji. Zamotala se mu hlava a znovu usedl na klozetové víko.

„Ser rychle, kruci, dělej!“ hulákal někdo přede dveřmi. Zřejmě měl naspěch. Bylo to přirozené, k obědu byly fazole. Vyšel ven a předal klozet muklovi, který už držel kalhoty v hrsti, a vrátil se k své vrtačce.

Jen klid, řekl si. Počítat do deseti a zhluboka dýchat. Naučil se lety vězení ovládat své jednání i myšlení. Podrobil se železné sebekázní a zkoušel svoji vůli na maličkostech zdánlivě maličerných, ale ve skutečnosti nesmírně těžkých. Naučil se potlačit i reflexy: zadržet kýchnutí, chtělo-li se mu kýchnout. Podržel prst nad hořící sirkou a neucuknout. Říct si při mučivé žízni: nenapíji se. Odříct si po deseti dnech korekce s polovičními dávkami (v době, kdy i plná dávka sotva stačila nasytit) ještě jeden celý den jídla... I teď si dovedl poručit nemyslet a čekat, až se uklidní.

Pro jistotu upjal do stroje velmi složitou šablonu, při které se musel velmi pozorně soustředit na vrtání. Trvalo mu to čtvrt hodiny a stačilo to, aby vychladl.

Teď může klidně myslet.

Tedy: utéct ještě dnes. Je nutno všechno znovu promyslet. Na nic nezapomenout. Vzít v úvahu změněnou situaci. A nutno myslet rychle, je v časové tísní. Za hodinu končí směna, pak se sem už nevrátí. Nedostane se z ubikace. Neví, co bude zítra, kde bude nasazen.

Chystal si útěk na pozdější dobu, až budou delší noci, ale ještě teplé dny, protože ve dne se bude spát a v noci chodit. Musí být ještě ovoce na stromech, aby bylo co jíst.

Naštěstí má připraveno už delší dobu vše, co si vezme s sebou. Nastřádal si to. Ale to hlavní — nůžky na silný drát a kabel — má tady, v dílně. To s sebou na ubikaci vzít nemůže, ale bez toho není útěk možný. Co teď? Zmizet hned při střídání směny nejde. Počítají je zde i na ubikaci. Počet musí souhlasit. Mimo to je šacují — sice namátkově, ale čert nikdy nespí. Kdyby mu přišli na nůžky a kabel, je z toho korekce, a co horšího, budou na něj dávat pozor, strčí ho na nové samotky a odtamtud utéct nemůže. Mohl by ovšem vynést nůžky a kabel ven a schovat do fošen, které jsou narovnány za plotem pracoviště, právě před koridorem. Jenomže i tam by je mohl někdo náhodou objevit a vše by bylo zkaženo. Nehledě na to, že musí na ubikaci, protože tam má jídlo, bez kterého se nemůže vydat na cestu, železnou zásobu: usušený, na malé kousky rozkrájený chléb v plátěném pytlíku, jednu konzervu sladkého kondenzovaného mléka a koňský salám, už pěkně smradlavý. Pro psy.

Musí za každou cenu na ubikaci a potom se vrátit do dílny. Ale jak? Přece musí být možnost dostat se do dílny.

Předat náradí! To je ono. Pro jistotu si něco nezávadného vezme s sebou: brousek a sadu vrtáčků. Bude tvrdit, že si to doma přibrušoval. A měřky. Strčí to do kapsy a najdou-li to při prohlídce, řekne jim totéž. Buď mu to zbaští, nebo to bude muset odevzdat. Ale i pak se může pokusit odejít z ubikací pod záminkou předání náradí. Kdo bude mít odpoledne službu? Včera ji měl Der schöne Emil, ale ten dnes končí. Buď přijde Pan Vůl, nebo Předvoj civilizace. Prašť jako uhoď. Rozdíl je jen v tom, že Pan Vůl ví, že je vůl, a Předvoj civilizace to neví. Může mít úspěch, když to dobře nafilmuje.

A teď nejdůležitější: časový rozvrh. Počítání je teď zpravidla mezi půl osmou až osmou. To už je tma. Teprve tehdy mohou objevit — a patrně i objeví, že jim někdo chybí. Začnou tedy počítat znovu — na pracovištích druhé směny a v ubikacích. To potrvá zase nejméně hodinu, tedy do půl deváté až do devíti má čas. Tma je teď, koncem září, v sedm hodin. Dříve utíkat nemůže, později už by bylo málo času. V půl šesté je večere. Nevadí, na světlici budou myslet, že je v dílně a v dílně budou přesvědčeni, že je doma. Nikdo ho nebude postrádat. Ale večere je škoda. Bude mu chybět. Co kdyby se navečeřel v dílně? Porcované maso nebude a toho ostatního mají vždycky navíc. V šest by mohl zmizet. Čili po páté by odešel z oddílu, ohlásí, že jde předat náradí, totéž přihlásí na pracovišti, navečeří se — a zmizí. Počkej! Neměl by ses napřed odhlásit? Ne! Velitel by tě mohl osobně odvést na oddíl a bylo by po všem. Ztratí se po anglicku a budou-li ho postrádat, budou mít za to, že odešel bez hlášení. Do sedmi musí čekat v kládách.

Pro jistotu si vezme kýbl. Kdyby někdo náhodou přišel, bude tvrdit, že myl záchody a teď vylévá vodu. Kýbl v ruce je lepší než občanská legitimace. Nesčetněkrát navštívil kamarády v jejich ubikaci, což bylo přísně zakázáno a krutě trestáno, jen s kýblem v ruce. Na chodbě se myla okna. Vzal do ruky kýbl a před očima bachaře, který měl dozor, chodil, kam ho napadlo.

To je v pořádku.

Jo sakra, a co Franta?

Na Frantu docela zapomněl. Nemůže přece jít bez Franty. Slíbili si to, všechno spolu prodiskutovali a pak, Frantu musí mít. Nemůže utéct jen jeden, musí být dva, aby jeden hlídal, zatímco druhý spí nebo řeže dráty nebo vůbec něco riskuje. Dva mají čtyři oči a čtyři uši, ve dvou se to lépe táhne. Jak to udělat s Frantou? Přejde na druhou směnu, ale to už spolu nemohou promluvit, budou stát ve dvojstupu naproti sobě. Nanejvýš by mu mohl hodit jedno, dvě slůvka, ale to nestačí.

Musí jednat za něj. Vezme prostě jeho věci, potraviny, které si připravil stejně jako on, a až se vrátí odpoledne do dílny, po-

staví ho před hotovou věc. Ježíši, ten bude valit bulvy! Ale Franta je tutovéj kluk, ten nezdrhne. Prostě musí, nedá se nic dělat.

Bzučák ohlásil konec směny.

2

Vycházka byla tentokrát hezká. Záříjové slunce teple svítlo, a třebaže chodili jen v pětiúhelníku dvora věžeňské budovy, vyzdobeném chudým trávníkem a několika záhonky květin, bylo to příjemné. Dozor měl Larsen, a třebaže to byl jinak prevít, o vycházku se moc nestaral, nebuzeroval dodržováním čtyřstupů podle světnic, jako to chtěl Kozí potrat nebo Makarenko. Blažkovi bylo divně u srdce. Snad je tu dnes naposledy. Rozhlížel se po známých zdech, po dvou keřích révy, které se, obtíženy nádhernými hrozny, pnuly až do prvního patra nad druhým vchodem, díval se po oknech starých samotek, kde strávil několik týdnů v izolaci. Dnes už tam izolace nebyla, světnice byly spojeny ve skupiny pěti pokojků, kde se docela příjemně bydlelo — vždy čtyři na dvou dvoulůžkách v jedné světnici — daleko lépe než na oddíle, kde bylo průměrně dvacet pět osob ve světnici, v těch velkých dokonce přes padesát a v jedné přes osmdesát. Také tam bydlel, a třebaže si zpočátku nemohl zvyknout, později tomu přišel na chuť, protože v takovém množství lidí bylo možno se ztratit, a zejména bachaři tu byli bezmocní. Dostal se až dozadu — tam se na dvojitých postelích dalo ležet celý den, protože tam jednak nebylo od dveří vidět a než tam bachař došel, byli všichni už dávno na nohou. Leželi zásadně na kavalcích těch, kdo byli na druhé směně, takže i když si bachař pamatoval lůžko, na kterém viděl někoho ležet, jméno upevněné v čele kavalce mu nic neřeklo, protože jeho nositel byl v zaměstnání. Zprvu byli bachaři vzteklí a zuřili, ale pak pochopili, že je muklové doběhli, a hodili tedy vše za hlavu, což bylo také jediné, co mohli dělat.

Prohlížel si tváře kamarádů. Měl tu i komplice, měl tu několik dobrých, věrných přátel, jaké člověk najde jen v kriminálu,

kde se lidé při dlouhém pobytu svléknou donaha i duševně, a byl by jim rád stiskl ruku na rozloučenou. Ale vystříhal se toho. Věděl, že po jeho útěku začne hrozné vyšetřování. Perzekuce celého kriminálu. Tomu nemohl zabránit. Ale nechtěl uvést do přímého nebezpečí právě svoje kamarády tím, že by se s nimi dnes bavil. Protože první, po čem budou pátrat, bude, s kým mluvil v poslední době, zejména ovšem bezprostředně dnes. Ti budou ihned zavřeni na samoty a přísně vyslýcháni — ve dne, ale zvláště v noci —, najde se záminka, aby dostali korekci a trestní dávky, budou na ně rvát, co jim svěřil, o čem se s nimi radil, kudy utekl, kam, ke komu, kdo mu pomohl... Znal to, prodělal to přece na vlastní kůži, a proto se varoval připojit se dnes k někomu ze svých přátel.

Osud mu nahrál Klečku. Klečka byl bomzák. V civilu pingl, dal se za trochu lepší stravy a nějakou korunu na nákup koupit velitelstvím, aby zrazoval kamarády. Zavírali ho mezi nově příšlé vězně, před kterými nadával na bachaře, rozdával cigarety, měl cundr a kamínek, prostě získal si důvěru naivních zajců, kteří mu pak svěřovali, co neřekli vyšetřujícím orgánům, a ti se pak nestačili divit, když už bylo pozdě. Klečku každý znal, a i když se teď tvářil jako kajcník, dušoval se, že lituje toho, co prý dělal z nerozvážnosti, našlo se jen moc málo hejlů, kteří mu nalítli. Dnes přišel k Blažkovi sám a dal se s ním do hovoru. Blažek to uvítal se škodolibou radostí a pozdržel ho po celou vycházku, poslouchaje jeho obvyklé lhaní a nadávání bachařům. Přisvědčoval mu, ubezpečil ho, že nevěří řečem, které o něm šíří někteří muklové, a v duchu se chvěl blaženou radostí, jak se zase pro změnu bude divit Klečka, až ho — snad už zítra, snad ještě dnes v noci — vytáhnou a budou zpovídat. Protože tady na dvoře nechodí jediný bomzák, tady je jich celá četa, od blbečků, kteří žalují, jestli někdo kouřil, až po rafinované darebáky s akademickým titulem a diplomatickou minulostí, kteří sondují politické smýšlení a názory na současnou mezinárodní situaci. Byli mezi nimi i zmrzačení sadisté, kteří si vydělávali na dobré živobytí v kriminále vymyšlením trestných skutků, vzdělaní a protřelí, pasoucí se na utrpení druhých. Byl přesvědčen, že jeho osobní spis je stále doplňován záznamy o jeho výrocih — jistě většinou

vymyšlených, protože bomzáci chtějí vyhovět svým chlebedárcům, a on byl přece politickým prominentem. Tenhle název si tenkrát vymysleli lidé na vnitru a bachaři věřili, že je to nadávka. Larsen sám mu jednou řekl: „nenahovárajte mi nič, já viem, aký ste prominent, s vámi sa onzit nebudem.“ Bude tedy dosti svědků a udavačů, kteří si vzpomenou, že dnes po celou vycházku se domlouval s Klečkou. A Klečkovi nepomůže tvrdit, že mu nic neřekl o chystaném útěku. Přinejmenším zůstane čtrnáct dní v izolaci a napaří mu pár stovek náhrady za promeškanou práci, nehledě na ztrátu důvěry. Zahřálo ho blažené vědomí, že ještě na odchodu prospěje klukům tím, jak podrazí Klečkovi nohy.

Když se za hodinu vrátil z procházky, začal se chystat.

Měl ve slammíku schovanou konzervu s mlékem, nepropíchnutou, jak měla být podle nařízení, takže se nekazila, pytlík chleba, nakrájeného na kostičky a vysušeného na ústředním topení, a od soboty schovaný salám. Už smrděl, ale tím líp, to právě potřeboval. Schovával si takhle každou sobotu pár kousků koniny, které si utrhl od večere, protože stále počítal s možností útěku a salám musel být pro psy. Pak vytáhl pěkné nové onuce, které vyměnil za cigarety ve skladu. Franta měl rovněž nové, vytáhl tedy i jeho, svoje si hned vzal, dobře promastil jelením lojem a zabalil do nich čistě umyté nohy. Frantovy schoval pod košili spolu s konzervami, svými i Frantovými, i chleby a salám. Sbalil vrtačky, pilník a měrky, a když chodbaři začali roznášet chleba a volali na chodbu k čištění, vyklouzl ven a šel do kanceláře.

Službu měl Pan Vůl. Byl to opravdu nejhloupější bachař, kterého znal. Neuměl číst a psát, proto také nedával nikoho k raportu — nedovedl napsat raportní lístek. Neznal hodiny. Jednou měl vzbudit pracovní brigádu o něco dřív, ve tři hodiny ráno. Namalovali mu křídou na tabuli, jak budou ukazovat ručičky hodinek, a Pan Vůl je vzbudil ve čtvrt na jednu. Kluci pak seděli tři hodiny oblečení, protože hodinky neměli a nikdo nevěděl, kolik je. Pan Vůl nebyl zlý, dokonce byl někdy i docela ochotný a dovedl lidsky vyhovět. Jenom bezmezně hloupý byl, a právě v tom bylo riziko. Nedalo se na něj působit žádnými rozumovými důvody. Když si vzal něco do hlavy, nikdo mu to nevyvrátil.

Šlo o to, zahrát na něj správnou habadůru, aby ji polkl i s navijákem. Přesto cítil, že je rozčilen, když klepal na dveře kanceláře. Teď šlo o vše. Nepustí-li ho, může se se svými plány rozloučit. Nedostane-li se teď zpátky na pracoviště, je se vším konec, protože zítra už bude jinde.

Blažek srazil kufry, to Pan Vůl náramně miloval, protože mu to dávalo pocit nadřazenosti.

„Pane veliteli, prosím vás, poraďte mi, co mám dělat? Jsem od zítřka přeložen na jiné pracoviště a mám tady u sebe ještě nářadí a měrky z jemné mechaniky. Tohle jsou náramně cenné věci, oni to budou potřebovat a já za to osobně odpovídám. Nejlepší by bylo, kdybych to tam zanesl a předal všechen inventář.“

Vychrlil to ze sebe, jak nejrychleji dovedl, protože Pan Vůl myslel hrozně pomalu — pokud vůbec myslel — a nešlo o to, co mu řekl, ale o to, aby vzbudil jeho důvěru. Stál napjatý jako struna, díval se mu upřeně do očí a v duchu si myslel: Řekni ano, ty dobytku! Řekni mi ano a pusť mě! Musíš to udělat! Rozumíš? Musíš mě pustit ven! Musíš!! Poroučím ti to!!!

Pan Vůl sešpulil ústa, zamnul si bradu a pak řekl:

„Chocte!“

Což asi mělo znamenat jděte, protože Pan Vůl byl vychodňár a mluvil dobře jen maďarsky. Pak šel a odemkl dveře.

Blažek se musel ovládnout, aby nevykřikl radostí a aby se nerozběhl. Srdce mu bušilo až v krku, když pevným krokem, cvakaje podkůvkami na betonovém chodníčku, vykročil z budovy a zamířil k dílnám. Široký dvůr jako by procítil a zjasněl. Před dílnami se potloukali dva muklové a předstírali práci. Mrkl na hromadu klád, srovnaných u koridoru hned za dílnami, a přesvědčil se, že se nic nezměnilo. Přelétl oblohu, která byla bez mráčku. To dobré počasí, trvající už víc než týden, mu teď kalilo náladu. Byl by je potřeboval, až budou venku — a obával se, že nevydrží. Měl strach z deště. Půjdou bez kabátů, jen v cvilinkových pracovních šatech, spát budou patrně pod širým nebem — na příkrývky není ani pomyslení —, kdyby měli promoknout, mohli by dostat horečku, a oni přece musí být především zdraví!

No, nedá se nic dělat. U vrat velitelství spatřil Jakubce. Zrychlil krok, aby se s ním nesetkal, protože u toho člověk nikdy nevěděl, co se může stát. Začne se vyptávat, odkud je, kam jde, a mohl by ho poslat zpátky. Nebo dokonce sám dovést. Ale i tohle nebezpečí minulo a za minutu hlásil příchod v kanceláři Máničky. To byla výhra, že měl službu právě Mánička. Ten byl dobrý. Vyslechl jedním uchem, že jde předat materiál, protože odchází na jiné pracoviště a víc se o něj nestaral. Horší byl parták, náramně zvedavý proč, nač, a komu co bude předávat, ale uklidnil ho jednou partyzánkou, kterou si pro to zvlášť připravil, a vyhledal Frantu.

„Nazdar Jardo, kde se tu bereš?“

„Ale, předávám materiál,“ prohodil ledabyle a co nejlhostejněji, protože viděl, že u sousedních strojů poslouchají. Mrknul přitom na Frantu a očima naznačil záchod. Odešel tam a Franta přišel za okamžik za ním.

„Co je, co se děje?“ zeptal se hned u dveří.

Blažek položil prst na rty a šeptem, nakloněn až k Frantovu uchu, řekl:

„Musíme utéct ještě dnes večer. Hvízdavej Dan mě od zítřka přeložil na jiný pracoviště. Mám poslední lhůtu. Nesu všechno s sebou, i tvoje věci“ — a podal mu konzervu mléka, pytlík sušeného chleba a onuce.

„Ty ses zbláznil!“ vyjekl Franta, „jak můžem odejít, když vůbec nejsme připravený?“

„Uklidni se — připravený sme. Všechno sem vzal s sebou.“

„A co já? Já tu nic nemám.“

„Co chceš mít? Jídlo sem ti přines, nůžky a kabel máme tady. Co ti chybí?“

„Chtěl sem si vzít poslední dopis od ženy a od chlapce.“

„No, na tom přece nesejde. Stejně ho musíš za týden odezdat.“

„Dal bych jim jinej, kterej sem si sám napsal.“

„Při nejbližším filcunku ti ho stejně vezmou.“

„Ale tak najednou...“

„Jednou to přijít muselo. Rozhodnutím osudu to přišlo už dnes, a kdo ví, k čemu je to dobré.“

„Počkej, člověče, já z toho dostal průjem,“ a Franta zmizel v kabině.

Blažek se postavil k žlábků a přemýšlel. Franta dostal strach. To je jasné. Zpotila se mu střeva a má průjem. Znal to, slyšel od vojáků, že se jim to stávalo na frontě, když přišli poprvé do ohně. Pak si zvykli. Není proti tomu pomoci a není to příznak zbabělosti. Vůbec, zbabělost je zajímavá. Zpravidla čím větší blbec, tím statečnější, protože nechápe nebezpečí. Čím je kdo inteligentnější, tím je také opatrnější a zdánlivě méně statečný. Ve skutečnosti jen méně riskuje a předem se straní nebezpečí, které primitiv nevidí. Proto jsou i primitivní národy bojovné, zatímco národy staré kultury „zbabělci“. Primitiv vlezle do všeho. Inteligent uvažuje, stojí-li to za riziko. Franta je chytrý kluk, a proto dostal průjem. Bojí se neznámého. Dobře, musí mu to vyložit.

Ale nemusel. Když se Franta objevil ve dveřích klozetu, roz-
táhl ústa k dobromyslnému úsměvu a řekl:

„No dobrá, tak se de.“

Blažek zazářil. Na Frantu je spoleh. Naklonil se k němu a pošeptal:

„Jdi si při večeři pro nášup — pro mě —, důkladně se nacpi a hned po jídle zmiz. Čekám v kládách. Vezmu kýbl a hadr, kdyby někdo přišel, umejváme záchod a zrovna sme šli vylít vodu.“

„Jasný.“

„A teď zmiz a už se o mě nestarej, aby nás neviděli spolu. Můžeš trochu naříkat, že tě bolí hlava, snad tě pustí na marodku pro nějaký prášek. Zkus to. O ten prášek nejde, ale až zmizíš dávno před koncem směny, nebude jim to nápadný, budou si myslet, že tě starej pustil domů. A ostatně zkus to, moh by tě pustit... Ne!! Počkej, to nejde. Třeba by tě pustil, ale sám by tě od-

vedl na oddíl. Mánička je opatrněj. Raději nic. Tak jen ten prášek. Ale nepromeškej večeri! Nadlábní se, jak můžeš, kdo ví, kdy zas budem pořádně jíst.“

S tím se rozešli a Blažek se šel hrabat do skladu, předstíraje, že předává materiál. Skladník byl dobrý kluk, povoláním zloděj, a tudíž chytrý. Pochopil, že se nějak ulevvá, moc se neptal a hned mu nabídl, aby jako držel bedýnku se šrouby a přijde-li někdo, může tvrdit, že přebírá zmetky. Využil toho a pomalu si připravil vše, co budou potřebovat. Nůžky na silný drát, důkladný suchý hadr, silný kabel, dostatečně dlouhý, aby se po něm mohli spustit přes dráty vysokého napětí z hradební zdi. Měl velký plátěný pytlík, sešitý ze dvou nových onucí, zavěšený na pevném provazu kolem ramen. V něm byly potraviny, ukryl tam nůžky a kabel, zabalený do hadru. Všechno zastrčil pod košili. Nůž, pěkný ocelový zavírací nůž, ukrytý až dosud pod podlahou, měl zastrčený v botě. Získal ho za velké peníze přímo od výrobce, který je dělal v mechanické dílně se záviděníhodnou dokonalostí. Střenka byla plochá plechová, celý nůž tak lehký a sotva centimetr silný, že ho bylo možno ukrýt i v rozkroku při dírkách knoflíků. To bylo důležité, protože tam se při občasném filcunku bachaři přece jen nehrabali.

Viděl Frantu, jak odchází pomalým krokem se svěřenou hlavou — úplný obraz bídy — na marodku. To bude dobré, nevěnují jeho nepřítomnosti po večeri velkou pozornost. Budou myslet, že zalezl někam do kouta, kde odpočívá. Pak si vzpomněl, že budou vyšetřovat i doktory.

Budou je podezřívát, že s ním byli ve spojení a že jim dali něco na cestu. Neuvěří, že o ničem nevěděli. Doktorů mu bylo líto. Zejména Honzy Šmída, který se dovedl postavit i proti bachařům, když se mu pletli do léčení a nařizovali, koho mají a koho nemají uznat. A obstál, protože byl výtečný lékař a sami ho potřebovali, když jim, jejich ženám nebo dětem bylo zle. Honza si mohl dost dovolit. On sám mu vděčil za život, když ho ve dvaapadesátém roce na kost vyhublého vytáhl ze samotek a vzal ho proti vůli velitelství do léčení. Nebyl sám, Honza zachránil téměř devadesát lidí před smrtí hladem, když plukovník lékař

— jeho kolega ze studií — přišel na revizi a Honza mu řekl, jaký režim tu vládne. Tehdy, v září 1952, rázem zrušili všechny tresty snížením dávek, dali na světnice slamníky a deky, zavedli opět raporty, kde mohl ukládat tresty jen velitel, a dokonce dovolili všem vězňům balíky potravin z domova.

Vzpomněl si, jak řádl Balint, který byl tehdy velitelem a chtěl zabránit tomu, aby se lidé hlásili k lékaři. Dal si ráno nastoupit všechny hlášené marody a jeden po druhém musel hlásit, co mu chybí.

„Prosím, mám velké bolesti hlavy, takže nemohu ani spát.“

„Tři dny korekce, tam vás to přejde. Odchod!“

„Nachladil jsem se, mám horečku a kašlu.“

„Tři dny korekce, odchod.“

Tak to šlo, až došel k němu. Vem to čert, dá mu stejně korekci, ať je tedy sranda. A hlásil:

„Hlásím, že mám klitoris na plicích.“

Balint se zamyslel, pohleděl na něj zkoumavě a pak řekl:

„Dobrá, můžete jít.“

Vedle stojící Václav, který studoval medicínu, se prudce zakuckal, zrudl, a když se na něj Balint obrátil, hlásil:

„Já mám vaginu pectoris.“

A Balint ho rovněž pustil k lékaři. Mělo to takový úspěch, že se začaly šířit nejpodivuhodnější choroby, až velitel přestal prověřovat nemocné a pustil je na marodku. Ba dokonce příště nařídil, aby nemocní hned při nástupu do práce vystoupili a zůstali doma. Vystoupil tehdy také, a když se ptali, co mu je, prohlásil:

Prosím, já mám žlučník.“

A uznali, že může zůstat doma. Dokonce i několik kamarádů se podivilo, že nevěděli, že má něco se žlučníkem. Načež jim vyložil, že nic takového netvrdil. Konstatoval jen, že má žlučník,

a to je pravda, to nesimuloval. Že ho proto nechali doma, za to nemůže.

Vzpomínal na to vše jako na dávnou minulost. Tak už byl duchem mimo tento svět. Musel si to důrazně připomenout. Protože ještě není mimo, ještě je tady a není ani na samém začátku. Dosud se ani nezačal pokoušet zdolat všechny ty překážky, které jsou před ním. Zachvěl se, když si to uvědomil. Čas se vlekl nekonečně pomalu. Přál by si, aby se už setmělo, aby byl večer, ale den byl jako z udělání jasný, zářivý, plný svítivého tepla, kterým se loučilo léto. I Franta se už vrátil z marodky, odpočíval si, co chvíli usedl... hrál to dobře. Zlatý bažant přišel na inspekci — ukryl se před ním na záchod, protože i když byl hlášen, nechtěl riskovat zbytečné vyptávání. Mohlo by se stát, že by ho vzal s sebou na oddíl, a to by byl škrt přes jeho plány.

Přemýšlel, jak dopadne počítání. Výhodou bylo, že na oddílu měl službu Pan Vůl. Je velmi dobře možné, že zapomněl, že někoho pouštěl ven, a bude hlásit stav i s ním. Když ho Mánička neuvidí při nástupu — a to neuvidí, protože zatím zmizí —, bude hlásit stav bez něj. Na světnici se nic nepozná, tam budou myslet, že je v dílně. Praskne to tedy až na konci směny, kdy pohřeší při sčítání Frantu. Nemusí z toho ale nic být, protože se mohou domnívat, že mu bylo špatně a že odešel na oddíl. Zjistí-li, že není doma, začnou hledat, jestli neusnul někde v dílně. To všechno může ovšem trvat hezky dlouho, takže než zjistí, že jim opravdu někdo chybí, bude hodně pozdě, a to už musí být dávno v trapu.

3

K večeři byl koňský sen — ovesné vločky. Špatně uvařené, málo slazené barevnou vodou s omastkem, který trochu páchl rybinou, obyčejně to vylévali do záchodů a jedli raději suchý chléb, ale dnes se nacpal, co mohl, a přinutil se sníst ještě skladníkovu porci. Ten se divil, jak může něco tak ohavného žrát. Ale

věděl, že je to poslední teplé jídlo, možná že vůbec poslední jídlo, které bude mít v žaludku, a že z něj musí trávit mnoho dní. Zvykl si v kriminále donutit žaludek k poslušnosti. Nejedl maso, moučnický, zeleninu, výhradně kalorie a vitamíny. Právě tak, jako si udržoval duševní rovnováhu a nutil cvikem paměť k stále činnosti, žádal bezpodmínečnou poslušnost od svého těla a přiměl je k výkonům i nepříjemným, ale nutným: každého rána vlezl nahý pod vodovod a i v zimě si myl celé tělo studenou vodou, denně cvičil namáhavé cviky, nekouřil, ačkoli býval náruživý kuřák, a jedl i jídla, která ostatní zahazovali, jen když obsahovala příslušné dávky vitamínů nebo kalorií. Koňský sen zapil trochou hořkého odvaru, kterému se říkalo černá káva, opekl pět plátků salámu a potom se nenápadně vytratil s kýblem a hadrem ven, kde zalezl mezi klády, složené před koridorem. Lehl si a čekal.

Slunce pomalu zapadalo. Svoje místo měl dobře vyhlédnuté. Nebylo sem odnikud vidět, ani z oken okolních budov, ani z některé strážní věže. Naopak, mezi složenými kládami byly otvory, kterými mohl velmi dobře pozorovat celé okolí a bachaři, kteří chodili sotva pět kroků od něj, nemohli mít ani stín podezření, že by se tu někdo skrýval. Bylo to příliš na ráně, příliš blízko dílen, příliš blízko koridoru a příliš blízko věží, vlastně uprostřed, mezi dvěma, než aby bylo možno předpokládat, že právě tudy by se někdo pokoušel o útěk. Právě na tom založil svůj plán, protože v místě, kde se stýkají dvě zorná pole strážných, je z věží poměrně nejhůř vidět přes ostré světlo, kterým jsou koridory po celou noc osvětleny.

Znovu si prohlížel situaci. Výsek pevnostního šestiúhelníku, který měl před sebou, viděl zcela jasně. Hned za kládami je šest kroků široký pruh bílého křemenného písku, ohraničený nízkým plůtkem z ostnatého drátu. Zde začíná ostřelované pásmo, jak hlásají varovné tabule každých pár kroků. Pak přijde čtyři metry vysoká stěna ostnatého drátu, za kterou je vlastní koridor, kudy chodí strážní na svá stanoviště ve věžích, dva metry široká cesta rovněž z bílého písku, osvětlená každých deset kroků silným reflektorem. Následuje druhá čtyřmetrová stěna z ostnatých drátů. Pak je široký, povlovně stoupající svah, porostlý nízkou trávou až ke koruně hradební zdi. Víc odsud vidět není. Ale věděl, že

násep se pak převaluje asi na metr k hradbě, kde, přibližně opět metr pod korunou, jsou v hradební zdi nad příkopem zazděny nosníky, na kterých jsou v šíři více než jednoho metru napjaty čtyři silné dráty vysokého napětí. Není tedy možné s hradeb, podle odhadu vysokých 10 — 12 metrů, seskočit, protože tomu právě brání dráty pod proudem.

V každém rohu pevnostního šestiúhelníku stojí při jeho vnitřní straně strážní věž, vysoká jen tak, aby nebyla viditelná zvenčí, ale dávající suverénní přehled o celém úseku na obě strany, až k dělicí čáře dvou přepážek z ostnatého drátu, kterými jsou rozděleny jednotlivé úseky pevnosti na šest dílů. Na každé věži je zevnitř ovladatelný silný reflektor, jednotlivé věže jsou mezi sebou i s centrálou spojeny telefonicky. V případě, že by došlo k poruše v dodávce proudu, má pevnost vlastní dýzlagregát, který okamžitě začne dodávat proud do sítě. Kdyby pak došlo i zde k poruše, jsou všechny věže vybaveny pistolemi se zásobou světelných raket. Po setmění zavádí do každého úseku psovod cvičené vlčáky. Stráže se střídají po dvou hodinách.

Prostudoval tu situaci několikrát v létě, když byl komandován sekát na valech trávu. Tehdy zhlédl všechna tato bezpečnostní opatření zblízka a tak říkajíc zvenčí, ba měl i možnost podívat se do strážní věže, když pomáhal sklenáři zasklívat rozbité okno. I když tam byl jen velmi krátce, přece si přesně zapamatoval úhel obzoru, který strážný vidí, stíny, které patrně v noci vrhají sloupy osvětlení, i linii horizontu, která dělí hradbu od oblohy. Na první pohled bylo vše tak domyšleno a vzájemně skloubeno, že se zdálo nemožné dostat se ven. Bíle svítící koridor, kde se každé těleso musí černě rýsovat a je nápadné, jakmile se pohybuje, čenichající vlčáci, ostnaté dráty, kterými je nutno se dvakrát prostříhat, a to právě v místech ostře osvětleného bílého pruhu, vysoké napětí proudu v drátech, výška hradební zdi — a přitom v zádech samopaly dvou strážných v bočních špačkárnách...

Nemožné.

Měli právo být tak sebejistí. Mohli být pevně přesvědčeni, že odsud nelze uniknout. A právě tady viděl jejich slabinu. Snažil se vžít do jejich myšlení. Věděl, že jsou to vesměs lidé málo inteli-

gentní. Měl zkušenost, že svoji službu zastávají celkem laxe. Za těch několik let, kdy všechna tato opatření byla vybudována — není to tak dávno, sám pracoval na hradbách a zasypával staré kasematy v roce 1952 — nedošlo ani jednou k pokusu o útěk. Respektive nikoli touto cestou. Útěk se podařil po vánocích v jedenapadesátém skupině muklů, kteří se probourali z kasemat hradební zdi. Ale tehdy tu ještě tohle vše, co měl teď před očima, nebylo. Pak se dva muklové pokusili prorazit přímo branou těžkým nákladním autem, jindy jeden unikl v železničním vagonu vlečky, jednou elektrikář, který vyměňoval lampy reflektorů, použil žebříku k tomu, že slezl ze zdi. Všechny chytili buď hned na místě, nebo na nejbližší železniční stanici. Ale prorazit koridorem, uvarovat se psů, přemoci vysoké napětí, prostříhat se ostnatými dráty přímo před očima strážných... To přece bylo tak nemožné, že na to určitě spoléhali a na věži buď klímali, nebo se něčím bavili. Není také v lidských silách pozorovat soustředěně plně dvě hodiny objekty, ve kterých se nic neděje. To unaví oči i ducha. Nadto spoléhají jeden na druhého, a hlavně na psy, kteří byli celý den zavřeni v psinci a teď pobíhají, vyjí na měsíc, štěkají po sobě a po psech z nedalekého městečka, jsou plní touhy nalézt si nějaké zaměstnání, ať už jsou to houfy koroptví, polní myši, nebo dokonce člověk. Ale lidé jsou konečně jen lidé, i když nosí uniformu.

Musí se vmyslet do mentality těch, kteří tato bezpečnostní opatření budovali. Měli určité představy o způsobu, jak se pokusí vězni utéct. A podle této představy budovali i překážky. Je tedy třeba udělat něco docela jiného. Z toho, co slyšel a viděl, znal alespoň přibližně jejich postup. Jakmile zjistí, že někdo utekl, zalarmují telefonicky všechny bezpečnostní stanice a posádky v okruhu asi 30 kilometrů, vyjedou s přepadovými auty a zatáhnou síť tak daleko, jak asi podle jejich výpočtů mohl uprchlík dojít. Hlídnou silnice, mosty, nádraží. Hlídnou příbuzné uprchlíků, jejich rodiny, milenky, přátele, o nichž vědí z dopisů, které najdou v dotaznicích, z adres osob, které chodily na návštěvu. Na chycení muklíka, který není ani nebezpečným vrahem, ani lupičem, ani paličem, který prostě jen myslí po svém, jsou vynalože-

ny desetitisíce, kterých by bylo možno daleko účelněji vynaložit například na stavbu bytů.

Mávl nad tím rukou. Zabýval se už tak často těmihle úvahami, hledal jejich hlubší, mravní opodstatnění, hledal filozofické, ba i metafyzické vysvětlení, ale marně, takže se nakonec vzdal. Patrně je v lidech něco takového, nějaký zlý spodní proud, který je občas žene k davovému šílenství. Nedá se proti tomu zřejmě nic dělat, je třeba čekat, až se poměry samy urovnají, až se lidé opět uklidní a poznají, že bílé je bílé a černé je černé a že to nikdo nepředělá. Zatím jsme v tom ale až po uši, nedá se nic dělat — leda utéct. Utéct někam, kde sice pečení holubi také nikomu nelétají do huby, ale kde je možné myslet tak, jak nám narostl rozum, mluvit podle toho, co opravdu cítíme, číst, co chceme, kde zkrátka člověk je člověk, to jest tvor svobodný, a nemusí poskakovat jako loutka, kterou pohybuje principál.

Ze samotek houkali nástup. Tak už to tedy pomalu začne. Také nebe se tmí, na západě se začínají kupit mraky. Nechtěl, aby přšelo. To by bylo zlé, kdyby přšelo teď večer, znemožnilo by to útěk, protože v mokřích šatech a s mokřým kabelem by přes elektrické dráty nemohl. Později, až budou venku, by to ovšem nevadilo. Naopak. Ztížilo by to pronásledování. Snad to vydrží. Počítal, že za půl hodiny po samotkách přijde na řadu dílna. A jakmile z dílny odejdou na oddíl, přijde sem Franta. Zároveň asi bude výměna stráží, přivedou psy a musí se na to. Nejpozději za hodinu. No, hodinu to počasí snad ještě vydrží. Určitě.

Otevřenými okny samotek slyšel hlášení z jednotlivých cel. Bylo nařízeno mluvit nejen hlasitě, ale řvát. Celé hlášení jména a základního čísla se muselo zařvat, třeba nesrozumitelně, ale zařvat. Bylo to úplně zbytečné, protože inspekce zjišťovala jen počet. Hlášení se neslo jasně klidným večerem do tlumeného hukotu strojů mechanické dílny. Téměř se mu zde líbilo. Zvykl si za ta léta. Člověk je tvor přizpůsobivý. Přistihl se několikrát při pocitu hlubokého bezpečí, jaký nemůže člověku dát žádné jiné prostředí než vězení. Věděl, že se mu nic nemůže stát. Je hlídán, nikdo ho nepřepadne, nezabije, nic neočekávaného ho nepotká, dostane pravidelně svoji normální stravu, pravidelně bude

vstávat a chodit spát, bude pravidelně pracovat, jednou týdně se bude koupat a převlékat do čistého prádla, jednou za čtrnáct dní půjde do kina, večer co večer uslyší rozhlasový pořad někdy horších, někdy lepších melodií, přečte spoustu knih a všechny dosažitelné časopisy, týdeníky, měsíčníky...

Ano, teď to bylo jiné než ve dvaapadesátém, kdy je chtěli vyhubit hladem, kdy nebylo čtení, nebyla práce ani na celách, nebyly vycházky, kdy od rána do večera musel jen chodit svých šest metrů od okna ke dveřím a od dveří k oknu (spočítal si, že za léta, která strávil na samotkách, obešel čtyřikrát rovník), sám a sám od úsvitu do setmění. Tehdy to bylo k zešílení pro toho, kdo si duševně nestačil, kdo neměl nač myslet. Však se jich také několik pokusilo o sebevraždu. Prořízli si žiletkami žíly — hned na to jim všem vzali holicí přístroje a jednou týdně chodil na celu holič, cikán, který je jakžtakž oškrábal. Několik vězňů propadlo zuřivosti. Rádi se dali v hádce s bachařem strhnout k tomu, že mu dali pár facek. Zemřeli pak v korekci a úřední lékař konstatoval, že to byl zápal plic. Jeden mukl zapálil v cele slamník a zabarikádoval se, aby mu nikdo nemohl přijít na pomoc. On k nim našťestí nepatřil. Měl vždy nač myslet. Panebože, co všechno za ta léta promyslel a co vše se naučil! Byl — on a několik jemu podobných — posedlý touhou po věděni. Učil se všemu, co mu přišlo pod ruku. Z propašovaného francouzského slovníku si vypisoval všechna méně známá slova. Podařilo se mu v podšívce kabátu ukrýt asi dva tisíce slovíček, napsaných hustě na klozetovém papíru, vesměs začínajících písmeny k, l, m. Naučil se jim za měsíc a dnes ví, jak se francouzsky jmenují všelijací brouci, stromy, ryby, hmyz, pokud ovšem začínají na k, l, m. Naučil se létům panování všech českých panovníků od Bořivoje až po Františka Josefa, naučil se data narození nebo úmrtí kdejaké význačné osobnosti a vytvářel z nich souřadnice: 1564: umřel Michelangelo a Ferdinand I., narodil se Shakespeare a Galileo. Přehodíme-li dvě poslední čísla: 1546, máme rok úmrtí Martina Luthera a Giulia Romana, sto let Před tím: 1446 se narodili Perugino a Botticelli... A tak to šlo donekonečna. Bylo to zbytečné? Jistěže nemá žádný význam, vím-li, že se Aleš narodil právě o čtyři století později než Leonardo da Vinci, ale o to tu nešlo.

Šlo jen o to, nezblbnout v jednotvárné, otupující prázdnotě, šlo o to nutit mozek k neustálé činnosti, trénovat ho vším, co se naskytne. Nebylo na vybranou. Byl by se rád učil nějakou cizí řeč, ale jak? Z čeho? Kromě ruštiny nebyly žádné učebnice k dispozici. Na oddíle, kde jich bylo přece jen pár pohromadě, se našel někdo, kdo něco věděl. Výhodou bylo, že pevnost byla především politický kriminál. Byli zde většinou lidé s akademickým vzděláním, řada univerzitních profesorů, graduovaní zemědělci, několik významných techniků, asi čtyři bývalí ministerští předsedové, nespočetné ministrů, několik biskupů, nepočítaně prelátů, opatů, byli tu spisovatelé, básníci, politikové, novináři, lékaři... Na oddíle bylo možno všelicos studovat. Ale na samotkách jsi byl buď úplně sám, nebo ve dvou, a tady záleželo na tom, koho jsi dostal za partnera.

Na dílnách houkali apel. Muselo tedy být už k sedmé hodině. Za okamžik přijde Franta. Je nutno se připravit. Zrekapituloval si znovu celý postup práce, která ho čekala, ohmatal kapsy i pytlík v záhradě, kde měl vše potřebné, utáhl tkanice bot a čekal. V koridoru rozsvítili světla a v jejich oslnivě bílé záři potemnělo okolí. Teď už nerozeznával budovy samotek, oddílů a velitelství zcela jasně. Soustředil se na věže, které ovšem byly zpola kryté rohy před nimi stojících budov, ale viděl ke vchodům — a to právě potřeboval. Neuplynulo ani deset minut a byl tu Franta. Téměř ho neslyšel, jak potichu šel pískem, až když byl za ním.

„Všechno v pořádku?“ zeptal se ho.

„Jasný. A tady?“

Místo odpovědi ho šfouchl loktem a hlavu otočil ke koridoru. Zprava přicházela výměna strážů. Bylo jich šest a jeden důstojník. U každé věže se jeden oddělí a půjde nahoru, aby převzal službu, načež vystřídaný sejde dolů a počká, aby se při zpáteční cestě připojil k ostatním, vedeným důstojníkem. Všichni měli samopaly, velké brašny a elektrické svítilny. Pozorovali je, aby poznali, kdo půjde na „jejich“ dvě věže.

„Mačica,“ zašeptal Franta, když se první strážný oddělil.

„Dobry je to,“ pochválil si Blažek.

Konvoj šel dál, minul je na vzdálenost pěti kroků. Mohli si všechny důkladně prohlédnout. Cikánský baron, Slimák, Prasečkář, Faječka a — Partyzán. Blažek se zachvěl. Všichni byli dobří — až na Partyzána, ten byl svině.

Veliká svině. Zamračený, nemluvný, vždy nepřátelský, bezohledný. Měl na svědomí několik lidských životů. Poslední byl chudák starý Brůža. Pracoval s dvanácti jinými přestárlými chlapci z muklhajmu, jak se říkalo odlehčovacímu oddělení pro přestárlé a rekonvalescenty. V koridoru čistili cestu od trávy. Bylo to v pravé poledne. Bachař uložil Brůžovi, aby přinesl dlouhou lať, bůhví, nač ji právě potřeboval, a starý Brůža se s ní potácel k pracující čtět. Bylo to uprostřed dva metry širokého koridoru, nejméně padesát metrů od hradeb. Protože tyč byla těžká, opřel ji Brůža o dráty. A v tom okamžiku do něj Partyzán vypálil celou dávku. Brůža se skácel k zemi, a když přiběhl povoláný lékař, mohl jen konstatovat smrt. Konstatoval ji, vstal a odplivl si. Sám bachař, který byl s pracujícími v koridoru, řval na Partyzána, co dělá... ale to už nepomohlo. Celý tábor čekal vzrušeně, co bude, co se stane po této zjevné vraždě. Přišla komise, viděli ji, vyslychala lékaře, s vězni vůbec nemluvila — a Partyzán chodí dál na věž, nenáviděn i většinou bachařů, kteří sami před ním varují. Budou-li mít na věži Partyzána, je to zlé. Protože ten chlap je zvyklý na noc – byl za světové války skutečně partyzánem –, a protože je primitiv, nemá zájem o nic než o službu a hlídá. Je bezohledný, nelidský a bude střílet bez varování na vše, co by mu bylo podezřelé.

Napjal zrak — cítil, že i Franta hledí upřeně na vzdalující se hlouček. Byli zřetelně vidět v jasné záři světel proti bílému chodníku koridoru. Došli k věži, poslední zpomalil krok, oddělil se a zahrnul doprava do věže.

„Partyzán!“ vydechl Franta.

Blažkovi přeběhl mráz po zádech.

4

Za několik minut prošel koridorem psovod. Vedl už posledního psa, černého německého ovčáka, a pustil ho do prázdné prostory, kterou ovládala věž s Mačicou. Snažili se vidět i psa z prostoru Partyzánova, ale ten byl patrně na druhé straně, za věží, kam nedohlédli. Vítr vanul od východu, vlastně od jihovýchodu, a byl jim tedy příznivý. Druhý pes je neucítí, budou mít co dělat pouze s jedním.

Stejně k nim může pouze jediný, ale kdyby je spatřil nebo ucítil ten druhý, mohl by štěkat a prozradil by je. Blažek trochu psům rozuměl. Poznal, nebo se alespoň snažil poznat všechny zdejší, a skutečně jich většinu znal. Věděl, že jsou mezi nimi velké rozdíly, že jsou psi zlí, kteří jdou přímo na tělo, zatímco jiní vůbec ne, nejsou-li výslovně poštváni. Seznámil se s cikánem, který je několik týdnů krmil, než ho vyhodili, protože podřadné maso a vnitřnosti určené psům jedl sám, a ten mu o nich hodně pověděl, takže znal některé z nich i jménem. Bohužel, právě toho německého černého ovčáka neznal. Věděl jen, že nesmí nikdy utíkat, protože na utíkajícího jsou cvičení. Nesmí zvedat ruku, pak hned útočí. Rozhodně spraví více klidem než ukvapeností. Hlavně se nesmí bát, protože pes vycítí lidský strach instinktivně. Naopak, musí být velitelský, třeba jen gestem, zašeptáním. Největší potíž byla v tom, že jsou dva a pes může reagovat na každého z nich různě. Promysleli a prodebatovali to s Frantou nescetněkrát, vědí přesně, jak se kdo z nich musí chovat v každé eventualitě, ale těch eventualit byla přece jenom nepřehledná řada.

Nastal čas jednat. V okamžiku, kdy si to uvědomil, se mu prudce rozbušilo srdce. Zatajil dech a polekal se, že Franta postřehne jeho rozčilení — a to nechtěl. Nesměl připustit, aby ho Franta přistihl při sebemenší slabosti. Protože Franta mu slepě věřil. Franta byl přesvědčen, že vše, co on vezme do ruky, se musí podařit. Měl proti jeho plánu tisíc námitek, tisíc pochybností, a všechny mu je vyvrátil. Pro Frantu je někým, kdo přijde hned po

Pánubohu. Nesmí se rozčilovat. Musí zůstat klidný. Musí si umět poručit.

Roztáhl prsty pravé ruky, předpažil ji a díval se na konečky nehtů. Slabě, docela neznatelně se chvěly, tak slabounce, že to proti jasně osvětlenému koridoru nebylo téměř ani vidět. Vydechl a polkl sliny, protože měl vyschlé hrdlo. Pak se otočil k Frantovi, dal ústa až k jeho uchu a zašeptal:

„Jdu. Nehejbej se, dokud neuvidíš, že sem prostřih obě sítě a uklidnil psa. Pak rychle ke mně. Kdyby někdo ztropil poplach, vem kýbl a odejdi do dílny. O ničem nevíš.“

Franta přikývl. Cítil, jak ho stiskl rukou. Byl to pozdrav, posílení — možná i rozloučení.

Vyplížil se po břiše před klády a rozhlédl se. Ale ihned couvl. Zleva z věže, na které byl Partyzán, vystoupil strážný. No ovšem! Jak mohl zapomenout, že se přece stejnou cestou, jak nastoupili, musí vrátit i vystřídaní. Zamrzelo ho to. Všechno má do poslední podrobnosti promyšleno, a tohle najednou zapomene! On je přece rozdíl v tom, promýšlí-li se něco v klidu na kavalci, nebo dělá-li se to pak v terénu.

„Co je?“ zašeptal Franta.

„Musím čekat, až vymění strážě.“

Bylo mu to trapné, jeho vševědoucnost dostala trhlinu. Ale to vzal čert, hlavně, že si to včas uvědomil. Ani nechtěl domyslet, co by se stalo, kdyby byl teď vylezl k sítím a začal je stříhat. Byli by ho chytili v nejlepším. Poučení pro příště. Musí si každý krok předem zatraceně dobře rozmyslet. Jde přece o krk. Jen žádnou zbrkllost.

Čekal ještě hezky dlouho, než hlídka obešla všech šest věží. Ale konečně se vraceli, prošli mimo klády, bavili se mezi sebou a nevěnovali ničemu pozornost. Teď mohl znovu vystrčit hlavu. Teď dokonce bezpečněji než dřív, protože se ve věžích strážě zařizují, a když vidí, že koridorem jde pochůzka, nemohou se domnívat, že by právě teď někdo utíkal. Do věží ovšem vidět nebylo, byly ve stínu nad elektrickými světly. Měl před sebou

nejtěžší úsek. Těch pár skoků přes šestimetrový svítící pruh až ke kůlu s prvními dráty byl největším rizikem. Tady nebylo možno jinak než vsadit na své štěstí — vabank — buď to vyjde, nebo ne. Všechno to strádání, ponižování, týrání, teď se to vše skončí. Buď tak, nebo tak. Uvidí-li ho Partyzán, je po něm. Mačica by asi nestřílel a když, tak jenom do vzduchu, na poplach.

V té chvíli se kdesi vzadu u oddílu strhl povyk, slyšel, jak se rozsypalo rozbité okno.

„Teď!“ řekl si skoro nahlas, třemi skoky přeletěl koridor a natáhl se jak struna do stínu stožáru, na kterém je umístěn reflektor. Počítal s tím, že strážníci na věžích se dívají k oddílu, kdo rozbil okno a co se tam děje, a nevěnují tedy pozornost koridoru. Proto zůstal nehybně ležet a čekal. Cítil, že teď je rozhodný okamžik. Viděl-li ho strážný proletět jako černý stín jasně osvětleným předpolím koridoru, musí zvednout okénko, nebo má-li je otevřené, zamířit a střílet. To vše může trvat, co bys napočítal do desíti. Nemohl se však přinutit, aby počítal. Hlavou mu letělo tisíce myšlenek, a přesto cítil v zátylku a na hlavě chvění, jak čekal, neroztrhají-li mu v příštím okamžiku kulka lebku. Čekal snad dvě, snad pět vteřin — snad i déle. Musí čekat. Snad strážný něco zahlédl, ale není si jist, také čeká. Ovšem, mohl by si na něj přímo posvítit reflektorem. Ale nic se nestalo.

Vytáhl tedy ze záhradní nůžky a rychle začal prostřihávat otvor v ostatném drátu tak, aby jím mohl prolézt. Při prvním stříhnutí se lekl jasného cvaknutí. Neuslyší to stráž na věži? Je-li otevřené okno, mohla by to slyšet. Ale teď je pozdě na to myslet, teď musí všechno letět. Střih si vyzkoušel už dříve na staré síti z ostatného drátu. Věděl přesně, kde a kolik musí vystřihnout, aby se nezapletl do ostnů, nezachytil šaty a nepotrhal kůži. Za minutu byl s otvorem hotov. Nemá smysl rozmýšlet se nebo čekat. Proplazil se dírou a jedním skokem přeletěl dva metry vnitřního koridoru k druhým drátům a stejně prostřihával i tady pletivo. Pak se protáhl i druhým otvorem a zůstal nehybně ležet v trávě, která právě tak trochu kryla jeho tělo.

Musel ležet. Nebyl teď schopen ani nejmenšího pohybu. Těch několik vteřin — jistě ne více než tři minuty — které uplynuly od

okamžiku, kdy začal stříhat první síť, ho tak vyčerpaly, jako dosud žádná práce, kterou v životě vykonal. Srdce mu bušilo až vysoko ve vyschlém hrdle, ale přitom byl zcela klidný, jen smysly měl napjaté k prasknutí. Slyšel, viděl, cítil, hmatal celým tělem, každým nervem, zdálo se mu, že má oči i v zádech.

První část úkolu měl tedy za sebou. Šlo to vše ráz na ráz a pomohlo mu to rozbité okno. Teď čekal na psa. Vyhlížel ho připlácnut k zemi, aby co nejvíce splýval s trávou. Přece ho musel cítit, leda že by byl někde za věží. Ale pes nešel. Musel tedy dál, odpočívát tu nemohl, musel se odplížit, aby uvolnil místo Frantovi, který ho jistě sleduje, a sám musí být dostatečně daleko pro případ, že by se mu nepodařilo proběhnout koridorem. Strhnou-li poplach, bylo domluveno, že Franta se dá chytit, ale bude zároveň kryt jeho útek. Je pravděpodobné, že se budou zabývat pouze jím a v radosti, že ho chytli, nebudou pátrat, neutekl-li ještě někdo jiný. Proto nechal i nůžky u otvoru, aby mohl Franta případně tvrdit, že síť prostříhal sám.

Sice na to všechno přijdou zanedlouho při večerním sčítání, ale to už může být venku z pevnosti. Plazil se tedy vzhůru, těsně podél dělicího plotu, lezl po bříše, odstrkoval se prsty rukou a špičkami bot. Dostával se pořád dál z osvětleného pásma reflektorů, takže už začínal rozeznávat strážného za okny věže. Zdálo se mu, že se dívá k oddílu, kde stále ještě byl rozruch kolem rozbitého okna, bylo slyšet několik hlasů a nějaký bachař tam běžel. Teď kdyby Franta...

Ohlédl se. Viděl bílý koridor — prostříhané otvory v drátech jako by zmizely — a téměř se lekl, když sotva tři metry za sebou rozeznal Frantu. Ba ani dobře nerozeznal, tak byl přitisknut k zemi, že vypadal spíše jako kopeček drnu. Franta prošel! Zavalila ho náhlá radost, že by byl výskl potěšením. Neviděli je! Ted jen pes.

A už přibíhal. Měkce, jako by tančil, klusal k nim černý německý ovčák. Zatím neštěkal ani nevrčel.

Blažek sáhl do kapsy po noži, rychle ho rozevřel, ale zároveň vybalil opečený salám. Když se pes přiblížil na tři kroky, rozhodil mu do široka nakrájené kousky a sám se dal rychleji do

plíživého pohybu ke koruně hradby. Stalo se, jak předpokládal podle toho, co mu řekl cikán. Pes začal hledat voňavé kousky opečeného salámu a o ně se nestaral. Blažek byl připraven psa zabít, kdyby ho napadl. V případě útoku by levou ruku vrazil psovi do chrtánu, co nejlouběji by mohl, a pravou by mu prořízl žíly na krku. Četl kdysi v nějaké novele z ruské tajgy, že takhle se brání lidé proti útočícím vlkům. Nevěděl, je-li to správné, není-li to jen fantazie spisovatele, ale nepřišel na nic lepšího, už proto ne, že nesměl připustit, aby pes štěkal, vrčel nebo vyl. Zatím toho nebylo třeba, protože ten čenichal po kouscích opečeného smradlavého salámu. Blahořečený cikán!

Plížil se tedy rychle vzhůru a Franta za ním. Za chvíli byli na koruně hradby. Teď šlo o to, přesunout se přes linii obzoru. Položil se, co nejplošěji mohl, a téměř přísátý k zemi sklouzl z vrcholu trávníku dolů ke zdi. O vteřinu později za ním Franta. Teď byli kryti. Z věže už vidět nejsou, rovněž ne zvenčí, nehledě na to, že tady nikdo nehlídá a jedině náhodný chodec by je snad mohl zahlédnout — ale i to je málo pravděpodobné, protože už byla úplná tma.

Nevyměnili spolu ani slovo, bylo to zbytečné, protože vše bylo předem do nejmenších podrobností domluveno. Byli na okraji hradební zdi. Věděli, že někde pod nimi je travnatý příkop, který kdysi dávno býval naplněn vodou, jež se tam drží i po velkých deštích. Ale teď bylo dlouho sucho, takže v příkopu mohla být jen vysoká tráva. Pod okrajem zdi viděli natažené dráty vysokého napětí. Nedaleko byl nosník, zapuštěný do hradby, jehož bílé izolátory svítily ve tmě. Nikdo z nich nebyl elektrikář a museli se spolehnout jen na to, co jim řekl Jarda Novotný, který tomu rozuměl. Uvázali kabel pevně několika uzly na železný nosník. Pak si Blažek podhodil kabel nad kolenem a bez rozmýšlení stoupl botou na tyč mezi dráty, odrazil se a skočil. Lano se mu zařízlo do stehna, ale jen na okamžik, protože s tím počítal a držel je pevně v ruce. Ihned povolil a svezl se až do příkopu. Cítil, že si trochu spálil, snad i rozedřel ruku, ale dopadl měkce a hned byl na nohou. Kabel už také vylétl vzhůru, jak ho Franta přitáhl. Uskočil stranou a v příštím okamžiku už leželo Frantovo

tělo těsně vedle něj. I on přeskočil dráty a sklouzl bez pohromy, jen s popálenou dlaní. Ale to zjistili až mnohem později.

Byli venku. Pryč z pevnosti, jejíž černé zdivo se nad nimi tyčilo do hrozivé výše. Dobře, že byla tma, ve dne by se snad vůbec neodvážili skočit.

Ani nevěděli, jak to přišlo, ale padli si do náruče a chvíli se objímali, přeplnění radostí, které nemohli dát hlasitý průchod. Ale jen chvíli. To nejhorší sice měli za sebou, v bezpečí však ještě dávno nebyli.

Proběhli příkopem, vylezli na břeh, rozhlédli se, a když nikoho neviděli, utíkali příkrčeni z dohledu hradeb. Věděli, že teď se musí co nejrychleji dostat k železničnímu náspu, přeběhnout trať a dojít k řece. Řeka má pro ně velkou výhodu: ztratí se v ní jejich stopy. Ani psi je nenajdou.

Neznali krajinu, pamatovali si ji jen zběžně, jak ji vidali z hradeb, když sekali trávu. Věděli, kde je železniční most a kde řeka, která teče od severu a obtéká pevnost na východě. Běželi k ní polí a přes silnici. Stopy po nich zůstanou, ale ti, kdo je budou pronásledovat, se nemohou domnívat, že šli přes řeku, protože přece nebudou utíkat na východ. Musí je zmást. Co chvíli se zastavili a lehli na zem, to když jel někdo na kole nebo na motorce. Prakticky to mohli být jen bachaři, protože ve všední den večer nikdo neměl v pevnosti co hledat. Projelo i nákladní auto s rozsvícenými světly, ale viděli je už zdáli a měli čas skrčit se za křoví. Konečně přeběhli železniční trať a dostali se k řece. Pod břehem se v úplné tmě svlékli, šaty i boty uvázali do uzlíku a s rukama nad hlavou se ponořili do vody. Překvapilo je, jak byla teplá. Ovšem, vždyť byl horký den a oni oba byli otužilí denním omýváním celého těla pod vodovodem. Voda byla příjemná a Blažek marně vzpomínal, kdy se naposledy koupal v řece. Nemohli ale plavat, jejich cesta vedla proti proudu na sever, kde tvoří řeka velké zákruty a mrtvá ramena. Postupovali pomalu, proud jim chvílemi podrážel nohy, snažili se nedělat hluk. Kryti houštím vrb a olší šli velmi dlouho s uzlíčky nad hlavou, než se rozhodli vystoupit na břeh. Před nimi bylo pole vysoké, zralé kukuřice.

„Tady!“ ukázal Blažek, „a dej pozor, nepolámej klasy, aby nebylo vidět, kudy sme sem vlezli.“

Nazí a bosí, opatrně našlapující a pečlivě rozhrnující klasy, vnořili se do krásné, zralé kukuřice a šli neslyšně dosti hluboko, než se zastavili.

„Tak to by teda bylo. Můžeš si kleknout a děkovat Pánubohu, že sme venku,“ řekl Blažek a začal pomalu, tiše, aby nezpůsobil hluk, lámat kukuřičné stvolý.

„Tady se uvelebíme. Jídla máme habaděj,“ ukázal na velké, zralé kukuřičné klasy, „a ležet se tu bude náramně. Oblékneme se. Buď jistej, že nás tu hledat nebudou.“

To byl zásadní tah jeho plánu, o kterém diskutovali několik měsíců, než se Blažkovi podařilo Frantu přesvědčit, že má-li se útek zdařit, nesmějí především utíkat. Bachaři přece pokládají za přirozené, že ten, kdo je na útěku, utíká. Že by byl tak drzý a neutíkal, že by se usadil tady, přímo jim před nosem, pod hradbami pevnosti, s tím určitě nepočítají. A proto tady zůstanou tak dlouho, až se uklidní první fofr, až se bachaři vrátí s nepořízenou ze zatahovačky, až už budou hlídat jenom esenbáci v rámci svých obvyklých povinností — a ti se nepřetrhnou. Ti nemají estetábáky z pevnosti rádi, škodolibě se usmívají, že jim někdo utekl, a myslí si, co je jim po tom, měli si je lip hlídat. Takové tři dny tu musí vydržet — dej Bůh, aby nepřišli kosit.

Napětí, které prožili právě v uplynulém čase, a nervové vy-pětí poslední hodiny, neboť ač to bylo neuvěřitelné, déle to od okamžiku, kdy opustili klády až k seskoku do příkopu a cestě vodou, netrvalo. To vše teď polevilo a projevilo se v bouřlivé, nezadržitelné potřebě mluvení. Roztrásla je zimnice vzrušení. Možná, že působil i chlad večera po studené koupeli v řece, ale nedbali toho. Šeptali si, sedíce v pohodlném lůžku z kukuřičných stvolů, věděli, že ani jediný zvuk nesmí proniknout ven z kukuřičného pole, ale v šustění úzkých listů jejich šeptání zaniklo. Mluvili páté přes deváté, neposlouchali ani pořádně jeden druhého, opakovali věci známé, prožívali znovu dramatický útek.

„Slyšels taky to rozbitý okno?“ ptal se Blažek.

„Jak by ne? Řek sem si hned, že teď poběžíš. To byla klika, to si piš. Jako na objednávku.“

„A ten pes... člověče, já myslel, že se budu chechtat nahlas, když čuchal v trávě po tom smradlavým salámu.“

„Představ si, že za mnou ještě příběh, když sem skákal z hradby dolu,“ doplnil ho Franta.

„My se jich báli, myslel sem, že to bude to nejhorší ze všeho, a oni žrali z ruky jako voříškové. No řeknu ti, že je to vlastně ostuda pro toho, kdo je cvičil.“

„Půjdou za námi se psy?“

„Určitě. Ale stopu ztratí u vody. Budou si myslet, že sme plavali po proudu, a budou hledat na druhý straně. Počítají, že utíkáme na nejbližší hranice, a to je jižní Morava nebo Slovensko — nad Bratislavou. Nebo si myslej, že jdeme domů, kde nás známý schovaj, tedy do Čech. Ale určitě počítaj, že od místa, kde sme seskočili, pudem rychle co nejdál. V tom je utvrdí naše stopy vedoucí k vodě. Počítají určitě, že sme přeplavali. Proč bysme chodili k řece? Za tak pitomý, abysme se vraceli k pevnosti, místo abysme utíkali, a ještě lezli do vody, nás přece nemaj. No a vidíš: právě takový sme.“

„Člověče, to je zajímavý, já byl celou tu dobu docela klidnej. Já dělal všechno jako stroj. Jak sem viděl, že jdeš dál od drátů, řek sem si, nečekám, a vzal sem to všechno hopem najednou. Větší riziko je skákat nadvakrát, proletěl sem teda obě díry najednou — od klád až po trávník za koridorem to netrvalo ani půl minuty. Já ti byl děsně chladnokrevnej. Snad je to tím, že sem počítal s nejhorším. Mně bylo všechno jedno. Věděl sem, jestli mě uvidí Partyzán, bude střílet a budu jak řešeto. O nějakým strachu ale nemůže být vůbec řeč.“

„Já byl taky klidnej. Člověk by ani neřek, co všechno dokáže. Když sem stříhal dráty, dával sem pozor, abych nedělal hluk, stříhal sem přesně podle plánu, a přitom sem měl pořád oči na obou stranách koridoru, jestli nejde inspekce nebo něco takovýho. Srdce mi ani moc nebušilo. To se mi rozklepalo až potom.“

(Bože, vždyť lžu, jako když tiskne, ale nemohu se mu přece přiznat, že sem se vzrušením jednu chvíli nemohl ani hnout.)“

„Človče, já si zapálím.“

„Neblbni! Každý záblesk světla nás může prozradit a zápach cigaretového kouře z kukuřičného pole taky.“

„Já to udělám šikovně. Zapálím si při zemi pod kabátem. Ani ty neuvidíš světlo. A dám si jen tři šluky.“

„Franto, měj rozum. Kdybys seděl v korekci, nedostal bys cigaretu deset dní a taky by to šlo.“

„No jo. No tak dobře. Já vím...“

„Poslouchej Franto, kolik máš cigaret?“

„Balíček bystric.“

„Deset?“

„Deset.“

„Ukaž!“

„Proč?“

Podal Blažkovi cigarety. Ten je vzal a strčil do kapsy.

„Máš je u mě, Franto. Ne že bych ti nevěřil. Ale až budeš hlídat, budeš mít dlouhou chvíli a třeba tě přepadne pokušení. Sám bys třeba neodolal a já budu spát.“

Franta se kysele ušklíbl:

„Stačilo by, kdybych ti dal čestný slovo.“

„Jistěže by to stačilo, Franto. Přece ti věřím. Ale když sou u mě v kapse, je to bezpečný i bez čestného slova. Přece se pro to nezlobíš? Jde jen o dvě, tři noci. Ve dne kouřit můžeš, a až budeme odsud, třeba i v noci, pokud to nebude nebezpečný. Přece si pro pár šluků nepokazíme takovej úspěch!“

Franta se s tím smířil. Znovu se rozzářil při pomyslení, že se útěk podařil.

„Člověče, to je ale ohromný, že sme venku. To budou kluci mrkat, až to praskne. Každý říkal, že je to nemožný. A my prošli docela hladce, jako by vůbec nehlídali.“

„Snad opravdu nehlídali. Tolik drátů, vysoký napětí, pevnostní val, a hlavně ty psi. Spoléhalo se na psy.“

„A jeden na druhýho. Mysleli, že se utéct nedá, a flákali se. Dávali jen pozor, jestli nejde inspekce.“

„A Partyzán! Franto, z toho mám největší radost. Už pro toho starýho Brůžu, kterýho zastřelil pro nic za nic. Taková vražda! Jen proto, že si opřel nějaký klacek o dráty.“

„To mu přece poručil bachař!“

„Ten si to odskáče. Já mám šílenou radost, že sme to provedli právě jemu.“

„Jestlipak už nás postrádaj?“

„Kluci na cimře už možná. Ačkoli ani tam nemusej. Myslej, žes na druhý směně, a já řek, že jdu odevzdávat náradí. Při nástupu budou hlásit o dva míň.“

„Ale s dílnou jim to nebude souhlasit. Tam nejsi hlášený,“ zamyslel se Franta.

„Sem. Máničkoví sem se hlásil.“

„Odchod si nehlásil. Při nástupu nás počítali, dával sem pozor, kolik hlásí. Sto dvanáct. Jako vždycky. Teda bez tebe.“

„Tak na to přijdou v celkovým součtu. Teď už jim to asi nehraje. Budou počítat znovu. A potom jmenovitě,“ počítal Blažek.

„Kolik je asi hodin?“

„Já bych řekl, že může jít na devátou. Ale možná, že je víc. To nemůžem odhadnout. Čas nám utíká podle toho, co se v něm děje. Vzpomeň si na samotky. Od večere do večerky to bylo nekonečný, horší než celej den.“

„Člověče, já ti ani nemůžu uvěřit, že sme venku. To je tak fajn! A šlo to jak po másle. Mysleli sme, bůhví co bude, a zatím

nic. Úplnej špacír. Ne, to by jeden neřek. Kdybys to někomu povídal, nebude ti věřit.“

„Poslyš, snad bysme teď měli spát, co myslíš?“

„Hlídat nebudem?“

„Budem.“

„Jak?“

„Budem se střídat. Protože nemáme hodiny, bude každý bdít tak dlouho, jak vydrží. Teď to bude nejhorší, protože to bude několikrát v noci. Později v noci půjdeme a vyspíme se ve dne; hlídání bude lepší. Ale bude se muset dávat dobrou pozor. Dneska jde jen o to zjistit, co udělaj. Sme na druhý straně — hlavní brána je naproti, nevidíme, co se děje. Ale sem přesvědčený, že budou pátrat daleko odsud. Vypočítaj si, kolik hodin máme náskoku, každou hodinu budou násobit šesti kilometry, protože počítaj, že si to mažeme jako Šemík k Neumětělům, a tam začnou zatahovat. Hádám, že tak asi pětadvacet kilometrů odsud,“ odhadoval Blažek.

„A po okolí nepůjdou?“

„Sotva. Přece nemyslí, že tady sedíme pod zdí a koukáme se na ně. Útěk je útěk. Při tom se utíká, člověče, rozumíš? Musíš myslet jejich mozky, ne svým.“

„Pak bychom ale mohli klidně spát?“

„Vlastně mohli. Protože jestli sem přijdou, stejně jim neujdeme. Budeme jako zajíc. Leží přikrčený v brázdě a kouká. Nechá tě klidně přejít. Zkouší to. A najednou ti vyrazí pod nohama. I spát bychom mohli, jenomže nevím, jestli usneme. No co? Leháme si a uvidíme. Vlastně uslyšíme. Hlídat můžeme beztoho jen ušima, pro tmou stejně nevidíme. Snad usneme, k ránu nás probudí zima.“

„A nemohl bych si přece dát čoudu?“ škemral Franta.

„Tos uhád.“

Než to Blažek dořekl, vylétěla nad pevností světelná raketa, za ní hned druhá, třetí, celý svazek. Noc se rozjasnila bílým světlem, kukuřičné pole se náhle rozvlnilo padajícími a stoupajícími stíny klasů.

„Už jdou po nás.“

Hleděli bez dechu k pevnosti, která se proměnila ve férii. Znali tenhle ohňostroj, opakoval se několikrát do roka, když zhasla elektrika pro poruchu v elektrárně, než nastartoval dýzlagregát, který stál u strojovny jako rezerva. Ale tentokrát to nebylo pro poruchu světla. Viděli přece celou dobu, po kterou utíkali i seděli v kukuřici, jasnou, nad pevností modravou záři.

Tak teď už je tedy hledali. V pevnosti byl jasně osvětlený pouze koridor. Zahrady a dvory, celá polovina za velitelstvím, muklhajm i nemocnice, to vše bylo ve tmě. Prohledávají tedy zahrady, sklady dříví a uhlí, pobíhají po hradbách a pátrají po místě, kde by mohli být ukrytí nebo kudy utekli. Zatím vzbudili všechny vězně, nástup na světnicích, sčítání, pak společný nástup na chodbách. Výsledky všech, kdo s nimi bydleli a pracovali. V dílně se zastaví práce. Kdo s nimi mluvil naposled? Klečka už je teď asi v presu. Pan Vůl marně přemýšlí, jak to, že ho pustil, a Mačica s Partyzánem si rvou vlasy.

Ohňostroj po chvíli ustal. Patrně našli prostráhaný otvor v drátech, stopy zválené trávy, kterou se plazili k hradbě, možná, že už jsou v příkopech a jdou se psy po jejich stopě až k vodě. Řeka je chrání. Za chvíli vyjedou přepadové autokary s reflektory. Pojedou nejméně pětadvacet kilometrů od pevnosti a zatáhnou kruh. Možná, že si přizvou i vojáky, kterým se řekne něco o nočním cvičení nebo o uprchlých vrazích.

Seděli mlčky a hleděli před sebe směrem k pevnosti. Blažek cítil, jak se mu sevřelo hrdlo. Teď začíná boj na život a na smrt. Chtěl to, počítal s tím. A je-li přesto vzrušený a má se co ovládat, aby mu nepovolily nervy, je to jen skutečnost, že teorie je šedivá, jak už to bylo kdysi dávno řečeno, a skutečnost je přece jen docela jiná. Může být dokonce i krvavá.

„Budeme spát. Nemá smysl čumět do noci. Jestli psi najdou naši stopu, je líp ležet než utíkat, protože by nás jednak roztrhali a rozhodně by po nás i stříleli. Zastřelit na útěku — to se smí. Ale oni nás nenajdou a my se alespoň vyspíme. Dobrou noc.“

5

Noc prošla klidně. Bylo zataženo, když leželi s hrstí kukuřičných stvolů pod hlavou, viděli jen trochu černého nebe a proti němu šustící, zlehka se kymácející klasy. Slyšeli ještě z dálky hučet rychlík, podle kterého počítali vždy na samotkách čas. Jinak k nim nedolehl ani hlásek. Blažek se snažil myslet na budoucnost. Je přece volný, a věřil, že bude docela volný, až se dostane do západního Německa oklikou přes východní. Ale nemohl se na myšlení soustředit. V kriminále, kdy svoboda byla vzdálená na nekonečnou řadu let, měl přece frak, doživotí, tam myslet mohl. Tam si svou budoucnost kreslil do nejmenších podrobností, se všemi eventualitami. Tam se opíjel, utěšoval, povzbuzoval těmi plány, které byly z poloviny fantastické a z poloviny reálné. Ale teď měl v hlavě prázdno a hleděl do budoucnosti jako papoušek do krabice planet. Nemohl se na nic upnout, neviděl žádný pevný bod. Nevěděl, kam přijde, ke komu, za jakých podmínek. Uměl dost slušně německy a anglicky, takže se určitě protluče i jinak, než jako pomocný dělník v Evropě, zálesák v Kanadě či lovec králíků v Austrálii. Ale co to bude, co bude dělat venku, to nevěděl. Jen jedno mu bylo jasné: nebude dělat fízla.

Slyšel od kamarádů, kteří to prodělali, že první, co mu Američané nabídnou, bude lákavá kariéra špeha. Hodně peněz, dlouhá doba přípravy, lehká práce. Ale kulka v zádech nebo oprátka na krku ho nelákaly. Neutíká, aby se vracel. Udělal nad politikou dávno kříž, když viděl, jak hloupě to na Západě dělají, jak nevidí věci, které jsou u nás každému jasné. Angažovat se pro tak pitomou politiku nebude. Najde si jakékoli zaměstnání a sežene-li jen pár dolarů kapitálu, začne vyvážet. Co na tom, že je kandidát

filozofie? Věděl od kamarádů, že se v anglosaských zemích nejlépe nic slušného. Měl svůj plán: začne s bramborákem. Bude péct bramboráky a prodávat je buď jen tak, nebo se špenátem a s vejcem, s cibulovou omáčkou. K tomu nepotřebuje žádný velký investiční kapitál. Za rok si vydělá tolik, aby si mohl otevřít restauraci. My Češi nedoceňujeme svou kuchyni. Ale cizinci se po ní mohou utlouct. Ne vepřo-knedlo-zelo. Ale to ostatní, co dovedeme, uzeniny, taliány, párky, buchty, koláče, masa s omáčkami, pečenou husu...

Začal snít o párcích s křenem, které nejedl už osm let. Bože, to bude rozkoš, až si nějaký koupí. Ale za co? Peníze nemají. Jen táborové poukázky, a ty nic neplatí. Dokud mají trestaneckou halenu, nemohou se ani ucházet o práci. Šaty — to je problém číslo jedna. Věděl o tom. Počítal s tím, že si především musí opatřit šaty. Nejspíš je někde ukradnou. Nedělal si žádné výčitky svědomí. Prosit o ně, to je příliš riskantní. Však je vrátí. Poznamenají si adresu — místo a číslo domu, kde krádež provedli — a z ciziny vrátí šaty s děkovným dopisem a přiloží tuzexové bony. To bylo jasné. Méně jasné ale bylo, jak je ukrást. Kdo ví, kdy se naskytne příležitost. Nicméně to udělat musí, protože jinak jsou svázáni. Utíkat napříč republikou v trestanecké haleně je šílenství.

Usnul a probudil se, až když svítalo, citelným chladem. Také Franta už byl vzhůru a klepal se zimou, až mu cvakaly zuby. Teď mu nemohl odepřít cigaretu. Téměř mu ji záviděl, protože viděl, jak se vzpružil, jako by se napil horkého čaje. Zahřál se několika prudkými pohyby rozcvičky a pocítil hlad. Dali se do kukuřice. Byla už zralá, moučná a velmi sladká, zejména stvol, na kterém vyrostla. Chutnala jim znamenitě, už proto, že to byla změna. Litovali jen, že si zapomněli vzít sůl. Zajedli ji několika kostkami usušeného chleba.

Slunce vysvitlo po nádherně rudém kuropění časného podzimu a bezmračná obloha slibovala jasný, teplý den. Rozhodli se setrvat na místě, protože bylo nebezpečné ukazovat se tam, kde po nich určitě pátrali a kde jistě každý, i v městečku, věděl, že z pevnosti uprchli dva vězňové. Zdejší lidé vězeňskou stráž neměli rádi — neměli ji v lásce od té doby, kdy stará, domoro-

dá vězeňská stráž, usazená zde odnepaměti a bydlící ve svých domcích, byla vystřídána přivandrovalými estébáky, kteří sídlili v nově vystavěných domech. Tedy v lásce ty přivandrovalce neměli, ale že by někdo byl ochoten krýt uprchlíky, o tom přece jen pochybovali. I když všichni vědí, že jsou to převážně političtí, pro ně jsou vězni. Vzpomněl si, jak jednou, spolu s páterem Braitem a biskupem Zelou, byl komandován poklízet bachařské domky, které byly uvnitř hradeb, než odtamtud bachaře vystěhovali a budovy přeměnili na muklhajm. Na dvoře si hrály malé děti, prohlížely si je s netajenou zvědavostí a najednou ho takový usmrkaný capart — asi čtyřletý — zatahal za kabát a ukazuje na nedopalek cigarety, odhozený pod stolem, řekl: „Pane zloděj, támhle je vajgl!“

Pohládl toho kluka, ale byl by brečel. Pane zloděj... Pro děti, ale možná, že i pro jiné, byli jen zloději, a ne-li zloději, tedy něco podobného.

Nebudou se ukazovat, nebudou nic riskovat, ale rozhlédnou se po kraji, aby věděli, kde jsou. V noci šli nazdařbůh, jen podle citu a podle plánu na oklamání pronásledovatelů. Ve dne krajinu znali. Kdykoli pracovali na hradbách, prohlédli si velmi podrobně okolí, a i když neznali jména vesnic, věděli, kterým směrem leží větší města, jak vedou silnice a dráhy. Markantní silueta hor na obzoru byla výtečnou orientační pomůckou. Je také třeba se dohodnout o útěku v případě náhlého vyzrazení. Byli v poli kukuřice — a byl div, že ještě nebyla pokosená, protože už měla klasy nabobtnalé zralými palicemi. Museli počítat s tím, že přijedou sekát, a v tom případě musí co nejrychleji zmizet. Je tedy třeba zjistit kudy, jak a kam, a v případě, že půjde každý jiným směrem, kde se sejdou.

Opatrně, příkřeni, krok za krokem, aby se neprozradili ani polámanými klasy, ani vlněním vysokých stvolů, připlížili se až na okraj a skryti v poli pozorovali krajinu. Bylo překrásné jítro, ozářené jasným sluncem, které, ač teprve nízko nad obzorem, už citelně hrálo a slibovalo horký den. Viděli před sebou pevnost, ze které utekli — zdála se jim nesmírně daleko svojí přísnou siluetou vaubanovské architektury, nadýchnutou v jitřní mlze. Mezi

pevností a kukuřičným polem bylo prázdno, jen louka s několika stromy a za ní na náspu železniční trať. Obešli kukuřici, schováni asi dva metry od okraje, po všech stranách a dobře si prohlédli terén i cestu, která tu vedla — tou jedině mohli přijít ženci se stroji —, ale i ovocné stromy, vroubící mez, která slibovala možnost ústupu, protože byla kryta zvlněným polem. Dobře si zapamatovali skupinu stromů, kde bylo možno se ukrýt, až opustí kukuřici, uvědomili si, kde jsou osamělé domy — těm se musí v noci vyhnout, protože tam štěkají psi — zjistili, kde jsou vesnice.

Jejich cesta míří na západ, ale především se musí vyhnout širokým obloukem pevnosti. Je to zdlouhavé, ale bezpečnější. Dají se teď podle řeky přímo na sever a teprve dosti daleko, po několika kilometrech, se obrátí do svého směru, který budou sledovat jednak podle světových stran — podle hvězd —, jednak, což ovšem bude výjimka, podle orientačních tabulí při silnicích. Byli si vědomi, že nebude snadné dodržet směr, protože silnicím se musí vyhnout, půjdou většinou polními cestami, po mezích i přes pole. Proto si vybrali podzim, kdy jsou pole pokosená. Musí se vyhnout vsím, kde by je prozradili psi a kde mohou být i stanice SNB. Ostatně jména vsí jim nic neřeknou; znají sotva jména měst, která leží na jejich cestě. Spoléhají se, že někde narazí na tabule se známými jmény: Uherské Hradiště, Kroměříž, Olomouc, Zábřeh, Ústí nad Orlicí, Pardubice ...

Bylo ticho, zdaleka slyšeli posouvání vozů na nádraží, v pravidelných, známých intervalech, které jim po léta nahrazovaly hodiny, ozval se hukot motorového rychlíku. Z ptáku slyšeli jen hrdličky, kterých tu byla celá hejna. Co chvíli se ozvalo vyzvánění kostelních zvonů asi ze čtyř vsí, které ležely nedaleko a kde zvonili na jitřní, na hrubou, poledne, požehnání, nešpory, angelus a bůhví proč ještě. To vše byly zvuky, kterým za léta přivykli, protože je znali z pevnosti, když pracovali v mechanice při otevřených oknech, nebo když trávili nekonečně dlouhé dny na samotkách, za neprůhlednými skly, kdy neviděli ani nebe, ale kdy se proto tím více soustředili na poslouchání.

Třebaže leželi jen pár metrů od okraje pole a pozorovali mezi stvoly kukuřice pozorně krajinu, cesty i silnice, vedoucí k pevnosti i mimo ni, nic nenasvědčovalo tomu, že by se něco dělo. Slunce příjemně hrálo, hlad neměli, protože kukuřice, ač syrová a bez soli trochu fádní, je přece jen nasýtla, a Franta si dokonce i několikrát zapálil. Mohli si být téměř jisti, že zatím o nich nevědí a nebudou je pronásledovat. Jejich předpoklad byl tedy správný; hledají je v širokém kruhu daleko odsud a každý den budou tento kruh ještě rozšiřovat. Čím déle tu zůstanou, tím bezpečnější bude jejich další cesta. Proto lenošili. Nic nedělat bylo tak sladké po mnoha a mnoha letech neustálé činnosti, kdy odpočinek byl něčím zcela mimořádným, protože v kriminálu se pracuje pořád. Časně ráno na světnici ustlat, uklidit, zamést, pak práce v dílně, a sotva ses po osmi hodinách tvrdé dřiny vrátil na světnici, přišly brigády: škrábat brambory nebo mrkev pro kuchyň (za to bylo alespoň trochu teplé melty), uklízet na dvoře, mýt chodby a okna, nakládat a skládat materiál, sekat trávu a sušit seno... Každý den si někdo něco vymyslel, jen aby nebyl klid. Ve dvaapadesátém to bylo ještě zostřeno permanentní buzerací. Umysl podlahu, což byla práce na hodinu, protože bylo třeba přetáhnout slamníky, opřené o zeď na stojato, a stavět je znovu na vlhkou zem nebylo možné. Sotvas byl hotov, přišel rozkaz: mýt znovu! Pod záminkou, že je to umyto špatně. A třeba ještě potřetí. Třikrát denně a zítra a pozítří zas. Až někdo přišel na to, že hnijí podlahy, a pak se zase vůbec nemýlo, ale podlahy se musely zametat několikrát denně, aby bachař, přejede-li po ní prstem, nenalezl ani prášek. Jinak byla korekce.

Na vycházky se vůbec nechodilo. Půl roku nepřišel na zdravý vzduch. Až v červenci je náhle vyhnali na chodbu, dolů na nových samotkách a všichni museli cvičit. Sto dřepů! Pak poklus, desetkrát kolem dlouhé chodby. Pak opět dřepy. Nebo nástup přede dveřmi a na daný povel museli seběhnout tři patra dolů do přízemí a stavět se do vyrovnaných řad. Špatně! Rozchod! Zpět k celám a znovu. Poklusem po schodech do třetího patra. Čtyřikrát, pětkrát se to opakovalo. Kdo se zpozdil, dostal korekci — deset dní poloviční dávku a spát na tvrdé zemi bez příkrývky. A pak je honili v poledním žáru na dvůr. Dřep, a po-

chodovat v dřepu s předpaženými rukama. Beran, bývalý ministerský předseda, nemohl a zhroutil se. Poslanec Tichý se nemohl pro kloubový revmatismus sehnout do dřepu a byl pro odepření poslušnosti potrestán korekcí.

A když člověk všechny ty brigády, cvičení a buzerace prodělal a myslel, že má konečně klid, lehnout si nesměl. Kdepak! Za to byla korekce. Sedělo se na lavicích, kdo měl štěstí, dostal se ke stolu — jedinému pro pětadvacet lidí —, položil před sebe knihu, opřel si hlavu rukama a spal vsedě.

Nikdy nemohl pochopit, jak je možné, že si, lidé nevěšmájí zářežjícího nepoměru mezi inteligencí a mírou moci, která je komu dána do rukou. K tomu, aby byl někdo odsouzen, je třeba obrovského aparátu vzdělaných a učených právníků, vyšetřujících soudců, prokurátorů, advokátů, soudního tribunálu s lékaři a znalci... Ti všichni po dlouhé a zralé úvaze vynesli rozsudek. I proti tomu ale je možno se odvolat k vyšší instanci. Pak předali odsouzeného k výkonu trestu a o víc se nestarali. Spravedlnost však není přece jen soud — to je pouze její první část. Daleko důležitější však je část druhá — provedení rozsudku. A o tuto druhou část pečují lidé zpola negramotní, neodpovědní, většinou líní, ješitní na uniformu, která jim propůjčuje neomezenou moc nad životem a smrtí.

Ti mohou odsouzeného uštvat, utýrat věčně opakovanými trestnými dávkami k nervové chorobě, k smrti — přinejmenším však k nenávisti k režimu, který to připouští. Takzvané „nápravné zařízení“ vychovává jen k odporu proti vládnoucí třídě, protože je těžko pochopit, jak je možno trpět kvůli lidí, kteří se se sadistickou rozkoší mstili za to, že... Zač se vlastně mstili? Vždyť jim nikdo nic neudělal. Domnívá-li se vládnoucí třída, žes jí ublížil, odsoudí tě. Na to má právo, to dělá a bude dělat každá vládnoucí třída, zejména pokud si nebude zcela jista svou mocí. Ale proč, jakým právem tito drobní lidé, jejichž úkolem je přece dbát jen o to, aby byl uložený trest opravdu proveden, ho stupňují až k nepřičetnosti, až k utýrání lidí, k podlomení zdraví, k šílenství, a dokonce až k sebevraždě?

Ale možná, že je to všude, nejen v soudnictví, ten strašný rozpor mezi teorií a praxí, mezi právem a jeho výkonem, mezi nařízením a jeho provedením. Vzpomínal si na takovou maličkost: dobíhal v Praze tramvaj. Řidič ho viděl, že utíká, ale přesto nepočkal a vyjel. Naskočil do jedoucího vozu. Řidič zastavil a přinutil ho, aby vystoupil. Šlo o několik vteřin, tím zastavením a vykázáním z vozu ztratil daleko víc. Ale o to tu zřejmě nešlo.

O co šlo? Ukázat, kdo je tady pán. Předpis se musí dodržet, do jedoucího vozu se nesmí naskakovat. Na to, aby byl řidič ohleduplný, na to předpis není.

Snad je v lidské povaze pud ukazovat svoji moc, snad je to kompenzace mindráku, že právě ubožák, který má moci nejmíň, musí té trošky zneužívat.

Teď mohli ležet, jak dlouho chtěli, mohli spát, mohli se natáhnout proti slunci a vyhřívat se, opalovat své chorobně bleďé tváře. Bylo to tak nádherné, jen ležet, nemluvit a snít. Ano, teď i snít bylo možno. Zatím jen opatrně, takříkajíc po špičkách, aby to nezakřikli, protože dlouho ještě nebudou mít jistotu, že jsou opravdu volní. Ale to nejhorší přece mají za sebou. Protože republika přece jenom není pevnost, a i když je dobře hlídaná, železná opona má také svoje díry. Je třeba jen vědět, kde jsou ty díry, kanály, jak se jim říká v hantýrce těch, kteří chodí přes hranice.

Blažek o nich věděl. Respektive o jedné. Dostal se před dvěma roky na samotkách dohromady s nějakým páskem, který o sobě tvrdil, že je Američan, ale narodil se v Čechách a anglicky mluvil jen tak, že se sotva dorozuměl, rozhodně hůř než Blažek. Nevěřil mu. Několikrát si nenápadně ověřil, že mu ten chlapík lže, ale nedal na sobě nic znát, a získal tak jeho důvěru. Ten mládenec tvrdil, že pracuje pro americkou vojenskou výzvědnou službu, pro nějakého Waltera, který měl kancelář v Dahlemu, v Západním Berlíně. Chodil prý přes hranice, měl mrtvé schránky — i fingované — a vykládal Blažkovi široce a dlouze vše, co věděl a znal. Času měli dost, Blažka to zajímalo, a proto si dal vyprávět i podrobnosti, pamatoval si detaily a po několika dnech se k nim vracel. Tak zjistil, že v tomhle mu ten chlap nelhal, protože

by si nemohl pamatovat detaily, kdyby byly vylhané. Popsal celý takový kanál na severovýchod od Děčína v Česko-saském Švýcarsku, v krajině, kterou velmi dobře znal z mládí, protože přece žil v Děčíně. Tehdy před dvěma roky nesledoval žádnou myšlenku. Bavilo ho jen přezkoumat údaje a zjišťovat, jak dalece se shoduje vyprávění toho mládence se skutečností. Ale v okamžiku, když začal pomýšlet na útěk, vzpomněl si na kanál a při nejbližší příležitosti si znovu ověřil údaje, které si pamatoval. Teď s tím bezpečně počítal. Kanál byl pevnou součástí jeho výpočtů. Sem míří jeho cesta, a to tím spíše, že to tady zná a dovede se tu bezpečně orientovat. Nemůže přecházet přes hranice v místech, kde nic nezná. Nemůže se přece nikoho ptát! Nemůže se rozhlížet, tápat, hledat. Musí jít najisto.

Po celý den měli dosti času na přemýšlení, protože mluvit se dosud báli, nemohli vědět, jak daleko vítr zanesе jejich slova, zejména dnes, kdy bylo tak ticho, zralá kukuřice stála nehybně, takže bylo slyšet harašení každé myši. Několikrát zaslechli i hlasy lidí, kteří šli polní cestou, a když se nejvíce přiblížili, rozuměli každému slovu. Nemohli riskovat, že je někdo zaslechne, a šeptat bylo příliš namáhavé. Ostatně budou mít ještě příležitost povědět si vše, co mají na srdci. Zatím každý z nich snil a rýsoval plány do budoucnosti. Včera to ještě nešlo, vzrušení bylo příliš velké. Ale dnes už se uklidnili, dnes už věděli, že za sebou zmátli stopy, že jsou zatím v bezpečí, a bylo proto možno přemýšlet i o tom, co bude dál. Blažek si ale řekl, že raději nebude plánovat. Jen zhruba, docela zhruba si umínil, že především dostuduje svoji filozofii. Pak se uvidí. Kdyby to šlo, chtěl by být novinářem. To ovšem předpokládá perfektní znalost řeči. Co na tom? Klasický žurnalista Trebisch-Lincoln, vyhlášený reportér Timesů, byl z Třebíče a anglický romanopisec Conrad byl rodem Polák. Než dostuduje, bude umět anglicky nebo německy dokonale.

Franta zřejmě také myslel na budoucnost, protože se k němu jednou obrátil a zašeptal: „Dostanu-li se ven, musí žena s děckem za mnou.“ Franta to měl horší. Byl krátce ženat, když ho zatkli, a měl malého chlapce. Dnes už je mu osm let. Frantovy myšlenky letěly k ženě a k děcku — to bylo jasné. Blažek chápal, že i když se jim podaří útěk až do Západního Berlína, není to pro

Frantu ještě výhra, protože i tam bude stejně sám, jako byl ve vězení. On to má snadné. Jarmila? Co o ní ví — a co ví o něm ona? Psát si nesmějí, nejsou příbuzní. A za ta léta... byla by blázen, kdyby čekala. Na koho? Na nehotového studenta, který v nejlepším případě dostane místo jako pomocný dělník nebo havíř v dolech? Žena pro něj není problém, ale pro Frantu ano. Nechtěl by mít jeho starosti. Osmiletý chlapec, kterého od útlého dětství vídal jednou za čtvrt roku půl hodiny za silným sklem. Vlastní dítě, které v životě nepolíbil, nepohladil. Viděl to, když měl sám návštěvu, viděl ty vyděšené malé děti u sousedních okének, jak se dívaly na uniformy bachařů, jak cize a nedůvěřivě si prohlížely svého otce, kterého znaly jen z vyprávění, zatímco jejich maminky se snažily předstírat veselý úsměv, ač měly oči plné slz a hrdlo zadržnuté pláčem... To nebylo mučení. Kdepak. To byl jen docela humánní kriminál. Neměli páchat zločiny, neměli dělat lumpárny, jak jim to říkali. Neboť bylo lumpárnou myslet jinak než podle rozkazu. Ano, tak je to — za nic jiného nesedí. Ani oni, ani těch asi dvacet tisíc ostatních politických, zavřených proto, že se dopustili zločinů, o kterých neměli ani tušení, nebo jejichž zločinem bylo, že měli známá jména, že byli funkcionáři jiných politických stran.

Den uběhl v příjemném lenošení, že se ani nenadáli. Kukuřice byla dobrá a sytá a nemuseli sáhnout na svoje železné rezervy — sušený chléb a kondenzované mléko. V kraji bude teď jistě dost ovoce, švestek, jablek, hrušek a vína, takže o jídlo nebude strach. V hladovění měli cvik z nesčetných korekcí. Ostatně věřili, že najdou cestou dobré lidi, kteří jim dají najíst — jen co vymění trestaneckou halenu za normální šaty. Možná, že se najde i příležitostná práce, na poli nebo na dvoře, to se uvidí. Nikdo nemusí přece vědět, co jsou zač, a za den se ztratí jinam. Jen co budou mít civilní šaty; stačil by třeba jen gumák nebo montérky a třeba jen svetr — kalhoty a boty by si mohli klidně nechat — a už by nemuseli chodit jen v noci, mohli by i ve dne. Ovšemže ne po hlavních silnicích a ne oba pohromadě. Utekli dva, budou tedy hledat dva. Stačí, půjdou-li za sebou řekněme sto, dvě stě kroků. Jen aby se navzájem neztratili.

6

Po klidném, slunném dni přišla tichá, jasná noc, kdy celé nebe rozkvetlo hvězdami. Blažek byl nadšen. Miloval hvězdy, vyznal se trošinku v obloze a sledoval měsíční změny, jenomže ve vězení viděl pravidelně pouze malý úsek, orámovaný zamřížovaným oknem. Po celou dobu, co je zavřený, neviděl třeba Cassiopeiu, ač po ní tolik toužil. Bylo to jeho souhvězdí, jeho a Jarmily. Dívali se na ně spolu. Řekli si, když nebyli u sebe, že vždycky v určitou hodinu večer se oba zahledí na onoho velkého motýla s roztaženými křídly a tam se jejich zraky setkají. Jarmila se jistě v prvních letech (nebo snad jen měsících?) dívala, jenomže on neměl nikdy okna na sever.

Teď se pohroužil do mléčné dráhy, našel Capellu, vedle ní Persea s Algolem a nad ním dvojité *W* Cassiopei. Dívá se také Jarmila? V duchu se tomu zasmál. Ví vůbec, co je s ní? Deset let o ní neslyšel. Psát si nikdy nesměli, protože nejsou příbuzní, vydávat za snoubenku ji nemůže. Především se nikdy nedostali tak daleko, aby o něco podobného třeba jen slovem zavádili. A i kdyby — nikdy ji přece nemohl vystavit nebezpečí, že ji chytí a budou vyslyšet v souvislosti s jeho „velezrádnou“ činností. Nikdy mezi nimi nebylo víc, než nevinná platonická láska, stisky rukou, polibky cestou po navigaci podél Labe. Měli se rádi, to ano, ale chodili spolu teprve pár měsíců, on byl student, ona v kanceláři, oba mladí, oba dobře vychovaní. Ušklíbl se. Dobře vychovaní, to znamená, že na ni nesměl sáhnout víc, než je dovoleno při tanci, že ji mohl vzít kolem pasu, přitisknout k sobě a jako důkaz velké přízně dostat políbení. Cudné políbení. To bylo vše. Zdálo se mu to zcela přirozené a nikdy nechtěl víc.

Teprve v kriminále se dozvěděl, že muži jeho věku se milovali s děvčaty jinak — i tehdy, když si je nechtěli vzít. Netoužil po tom, ale zdálo se mu, že přece jen něco propásl, co už nikdy nedohoní. Bylo mu teď přes třicet let, pomalu mu táhne na čtyřicítka, oheň mládí, zápal milostné touhy, o tom četl jen v lyrických básních, ale sám to nikdy neprožil a patrně už neprožije.

Pravda, teď je volný. Lépe řečeno, doufá, že bude volný. Mohl by si začít milostný román. Tak se tomu přece říká. Ovšem. Ale otázka je, bude-li ho někdo chtít. Muži v jeho věku mají už slušné, zajištěné postavení, mají rodiny, ženu a dvě i tři děti. Zatímco on je nedostudovaný filozof. Až přijde do ciziny, musí se především něčemu naučit. Řeč, a pak to ostatní. Aby se uživil. Ano, to je to první. Ženské musí počkat.

Vyrušil ho praskot kukuřičných stébel. Okamžitě byl ve střehu. Také Franta, který dosud ležel opodál a zdálo se, že spal, byl už v podřepu a naslouchal. Podívali se na sebe. Někdo jde k nim. Není sám, jsou to snad dvě, snad více osob. V nočním tichu slyšeli jasně každý zvuk. Ted si šeptají. Rázem se připravili na útěk. Chytil Frantu za ruku a ukázal mu levicí směr, kudy budou prchat, když zaslechli hlasy. Někdo mluvil, zcela potichu, ale zřetelně, ne víc než deset metrů od nich:

„Tu možno, hej? Netreba dialej.“

Kroky se zastavily, ale někdo lámal kukuřici. Že by kradli klasy? Není to vyloučeno, jsou zralé a za chvíli je jich plný pytel. Třeba pro králiky... Ale lámání utichlo a zdálo se, že se ti lidé spíš chtějí usadit. Vandráci? Nebo snad uprchlíci, jako oni? Napínali zrak před sebe, ale třebaže byla jasná, hvězdná noc, neviděli nic. Což bylo dobře, protože sami také nemohli být viděni. Obrátil se k Frantovi a položil si prst před ústa: Mlč! Zůstali nehybně přiokrčení k zemi, připraveni okamžitě vyskočit, kdyby hrozilo nebezpečí, a jen poslouchali. Mnoho neslyšeli, jen praskání klasů a šustění šatů, jak si ti lidé sedali nebo lehali. Pak chvíli šeptali, ale rozumět nebylo. Radili se snad? Co chtějí dělat?

Náhle se ozval tichý, ale přece jasný ženský smích. Milenci! Nebylo o tom nejmenších pochybností. Za okamžik nabyli jistoty, když vzrušený šepot přešel ve vzdechy a milostné sténání. Milenci, kteří chtěli být sami.

Zvláštní... Právě myslel na Jarmilu, díval se na Cassiopeiu. Patrně něco visí ve vzduchu. Nějaké fluidum, nebo co to je. Otočil se k Frantovi a ušklíbl se — ale strnul při pohledu na kámoše, který hleděl vytřeštěným zrakem a s pootevřenými ústy do tmy, kde vzdychali a mazlili se milenci. Nehýbal se, byl strnulý a vpí-

jel se do tmy, kde nemohl nic vidět, ale tím napjatěji poslouchal. Prožíval milování s těmi dvěma. Chápal ho. Sedm let bez ženy, které v mladém manželství přivykl, zdravý, silný muž. Věčný sexuální problém kriminálu. Psal o něm už Dostojevský v Zápiscích z mrtvého domu, ale za téměř sto let od té doby se nic nezměnilo. Vzpomněl si na nechutné scény, kterých byl bezděčným svědkem, a bylo mu těch chudáků líto. Když to jednomu kamarádovi vytýkal, dostal podivuhodně logickou odpověď: orgán, který je vyřazen z funkce, atrofuje. Nechci se vrátit k své ženě impotentní. Často o tom přemýšlel a ptal se sám sebe, není-li už vyřízen, protože měl dost síly, aby odolal sexu. Byl přece mladý muž plný síly, nebyl úchylný a přece v posledních letech jako by jeho smyslnost usínala. Neměl už dlouho erotické sny. Snad opravdu odumírá. Nebo je to založením? Kant prý také byl sexuálně zcela chladný — a přece to byl génius. Tvrdí se ovšem, že genialita a sexualita jdou ruku v ruce: Leonardo, Verrochio, Tizián, Goethe, Wagner, Napoleon, Byron... byla jich nekonečná řada. Kdo se v tom vyzná? Ostatně mu to může být lhostejné. Není a nechce být geniální. Stačí mu, bude-li slušným člověkem. Chtěl by ovšem být jednou i dobrým manželem, chtěl by mít rodinu.

Ti dva už skončili své milování a klidně odcházeli. Bylo slyšet praskot klasů a vzdalující se kroky. Nemluvili. Konečně, co by si ještě měli říkat? Ale zanechali za sebou rozladění a neklid. Franta vstal a rezolutně, téměř vztekle prohlásil:

„Půjdeme odsud! Nemá smysl tady dřepět. Chrněli sme celý den, najedený sme taky, tak co? Bude nám jen zima. Líp když půjdem.“

„Franto, neblbni. Teprve včera sme utekli, teď sou ještě ve střehu.“

„Nemusíme jít dál. Ale neseďme tady v poli. Obejděme pevnost na druhou stranu. Stejně to udělat musíme, tak na co tu čekat?“

„Chybí ti něco? Myslíš, že najdem druhý pole kukuřice?“

Ale Franta nedal. Byl zřejmě navztekáný těmi milenci. Ale co s tím? Chce odvrátit svoji pozornost jinam. Zůstanou-li ležet tady, bude na to stále myslet a docela zblbne. Bude lépe, půjdou-li. Konečně, zůstanou přece v okolí a tady sotva hlídají. Myslí, že utíkají stále dál, a přenášejí pátrání každý den více kupředu.

„Na druhý straně sou vinice a ovocný sady.“

„Nač se ukazovat? Za dva dny to bude bezpečnější.“ Ale s Frantou nebyla řeč. Musel povolit.

„Dobře, tak teda půjdeme. Ale člověče, seber se a dávej bacha. Nemůžeme jít spolu. Ve dvou je to nebezpečný. Později půjdem, ale tady ne. Musíš dávat pozor, abysme se neztratili. Půjdem v etapách, já vyhledám cestu, popojdu, a ty za okamžik za mnou. Půjdu jen na dohled a rovnou za nosem. Neodchýlím se. Před každou změnou směru počkám, až přijdeš. Nezapomeň, že tady všude v okolí sou bachařský domky. Kdyby nás viděli, je konec. Udělají alarm a jdou po nás se psy. Napínej oči a uši a nespěchej. Dokud nemáš jistotu, nechod. Třeba hodinu. Počkám, dokud nepříjdeš. Naber si kukuřice, co uneseš. Je to zatím to jediný, co máme, šetřme vlastní zásoby. Ovocem ani vínem se moc nezasytíš.“

Vyšli opatrně na kraj pole. Přešli místem, zvaleným milenci. Dobře, že tu byli. Kdyby náhodou objevili jejich vlastní pelech, budou si myslet, že tu byli milenci. Je to tu patrně obvyklé — jako na Žatecku chodit do chmelnice. Viděli před sebou obrysy několika stavení, za nimiž se rýsoval násep železniční tratí. To byl teď jejich první cíl, tu musí přejít. Tedy rovnou přes pole, jen přímo k řadě telegrafních tyčí. Sotva tu bude někdo hlídat a podle tratí by se dostali celkem bezpečně tam, kam potřebují. Smluvili se tedy, že každý jde na vlastní pěst a před tratí na sebe počkají. A žádný spěch. Bezpečnost především.

Blažek vyrazil první. Neubráníl se trochu dojetí. Tak teď to vlastně už doopravdy začíná. Vykročit pravou nohou a s boží pomocí do toho. To si řekl jen tak, po mamince. Šel pomalu, ale normálně vztyčen. Byl by daleko nápadnější, kdyby se krčil nebo plazil, přebíhal a náhodou ho někdo zahlédl. Takhle sice mohl být docela dobře viděn, ale člověk, který jde normálně pěšinou,

není nápadný ani podezřelý. Že má na sobě trestanecký mundur, to na dálku a v noci nikdo nevidí ani dalekohledem. Má dost času ukryt se, odbočit stranou, kdyby měl někoho potkat. Že by tu někdo číhal, není pravděpodobné. Hlídadí a číhají daleko od sud a i tam jen podle silnic. Nemohou přece vartovat kdejakou pěšinu. U mostů hlídat budou, ale ne tady.

Šel pomalu, sledoval kraj před sebou, ohlížel se, byl stále ve střehu, aby nebyl ničím překvapen. Přesto vychutnával chůzi. Možnost jít, kam chce. Šlapat po pěšině, cítit pod nohama trávu, zakopnout o kámen, objevit na každém kroku něco nového. Po více než osmi letech, kdy jeho chůze byla omezena na vyšlapané kolo dvora, v nejlepším případě — jen několikrát do roka — na pár metrů trávníku na hradbě, který kosil... ach, nikdo neví, jak je to krásné chodit. Jít zase volně po nerovné zemi, pěšinkou v poli, dotýkat se šípkových keřů, trnek a hlohu, spálit si prsty o vysoké kopřivy, jít stínem olší, houštinou vrbiček, které vroubí říční břeh.

Zastavil se a naslouchal. Dýchal zhluboka vlhký noční vzduch, prozrazující blízkost vody. Byl naplněn pocitem nesmírného štěstí a vděčnosti, tak nesmírným, že se mu mimoděk do očí draly slzy. Je volný. Může jít, kam chce.

I když je to jen relativní a v pozadí se rýsuje nebezpečí dopadení, cítil, že vyvázne. Osud mu přál. Byl determinista. Nevěřil v náhody. Obdivoval se dokonalému řádu, který vládne světem, který je jeho nejvlastnější podstatou. Věděl, že se musí snažit, že nemůže jen tupě čekat. I to je predestinováno. Je to předurčeno sklony a vlohami, které zdědil po předcích. Nemůže tomu uniknout. Věřil ve svůj osud, byl přesvědčen, že zdaří-li se mu něco, není to náhodné, že je to článek řetězu příštích událostí. Všechny věci mají svůj smysl a svoji logiku. Podařil-li se mu nyní útěk, je to předzvěst dalších úspěchů. Proč jinak by byl osud dopustil, aby se podařilo něco tak nemožného?

Šel po měkké mezi, cítil mateřidoušku, po které šlapal. Jednou ho polekal zajíc, který mu vyrazil přímo pod nohama, ale jinak byl klid. Z daleka znělo posunování vlaků na velkém nádraží, hučel vzdalující se rychlík, který svítil řadou perliček do noci.

V polích nebylo živé duše a jestli byl někdo venku, byli to jistě milenci, kteří pod hvězdnatým nebem vyžívali nádhery podzimní noci v objetí a nestarali se o to, co se snad děje kolem. Byl přesvědčen, že je může bezpečně minout, i kdyby o ně zakopl.

Tak došel až k železničnímu náspu. Vylezl opatrně na trať a rozhlédl se. Neviděl nikde strážní domek, kam mohl dohlédnout, byla trať prázdná. Ležel na pěšince podle kolejí a pozoroval terén. Není pravděpodobné, že by trať byla hlídána, nicméně je zbytečné cokoli riskovat. Protože podél trati nebyly ani stromy, ani stavení, viděl proti jasnému nočnímu nebi siluety telegrafních tyčí, železniční návěstí postavené na stůj, ale nikde ani stopy po člověku. Ne, tady se nemusí bát, trať jistě hlídána není, tady mohou zůstat a čekat, pozorovat klidně okolí z poměrně vysokého náspu, sami neviděni.

Za chvíli došel i Franta. To se mu musí nechat, byl jako stín, Blažek se skoro lekl, když se najednou ocitl po jeho boku. Souhlasil s čekáním. Místo, kde leželi, bylo příjemné, viděli na všechny strany, protože byli vysoko na železničním náspu, ale sami byli dobře krytí, pokud nevstali, a nemuseli se tedy obávat žádného náhlého přepadení. Viděli by každého, ať by se blížil po kolejích nebo pěšinou a poli. A i pak stačilo jen se trochu skulit po travnatém náspu do vrbiček, a byli skryti. Mohli si konečně povídat a také toho po čtyřiaadvaceti hodinách nuceného mlčení využili. Lehli si na břicho proti sobě, takže každý pozoroval úhel sto osmdesáti stupňů, a přitom měli hlavy tak těsně u sebe, že mohli mluvit polohlasně i šeptem.

„Víš, člověče,“ začal Franta, „ty dva milenci mi zvedli červa. Člověk sedm let nemyslí na nic jiného než na svou starou doma, na děcko, co dělaj, jak se jim vede... to víš, že blbě, stará nemohla najít kvůli mně místo — takovej zločinec! Proč se s ním nerozvedete? A najednou tady ty dva — válej se po sobě... krucihiml, tolik let, o co já přišel! A moje taky. No není to nelidský, roztrhnout od sebe dva lidi, který se maj rádi? A proč? Když já si pomyslím, že sem moh bejt celou tu dobu doma a že sem se moh milovat tak jako ty dva... člověče, já bych brečel vztekem a kdyby mi přišel

pod ruku někdo z těch chlapů, který mně zavřeli, na mou duši, že bych ho zaškrtil.“

7

Další hovor přerušil vlak, který se blížil. Bylo ho z daleka slyšet i vidět, měli dost času slézt po náspu, protože nechtěli, aby je někdo z vlaku zahlédl. Pravděpodobnost byla ovšem nepatrná, ve vagoněch bylo světlo, takže zevnitř do tmy nemohlo být vidět. Jedině strojvůdce, topič nebo průvodčí. Ale splynuli s travou a křovím k nerozeznání. Když vlak přešel, vrátili se zpět na trať a čekali. Leželi dlouho, mlčeli a dívali se do tmy, ale zdálo se, že v blízkém okolí není ani živé duše. Rozhodli se tedy, že se dají na cestu. Zřejmě zde nikde nehlídali, čili splnil se jejich předpoklad, že je hledají daleko od pevnosti. Cítili se bezpeční, a proto se rozhodli dát se na další cestu, jednak aby se vzdálili od pevnosti, jednak aby obešli velké nádraží, v jehož okolí bylo příliš mnoho lidí, pohybu a neklidu. Věděli, že nyní, kdy už mají trať za sebou, zamíří k pásmu hor, jasně narýsovanému na obzoru, tím směrem, kde v noci červeným signálním světlem zářila anténa radiovysílačky. Ta byla dokonalým orientačním bodem, znali její podobu a věděli, že tudy je nejkratší cesta k moravským hranicím. Byla to velká výhoda, mohli jít cestou necestou, polí a lesy, po mezích, bez cest a stranou silnic a osad, červená lampa spolehlivě ukazovala cestu.

Sešli s železničního náspu a zabočili do polí a luk doprava, mezi skupiny osamělých stromů. Museli se širokým obloukem vyhnout lidským stavením, která poznávali na dálku podle osvětlených oken, štěkotu psů i zápachu kouře. A opět měl Blažek radost z chůze, po tolika letech sedění, kdy pohyb na zdravém vzduchu byl vyměřen na necelou hodinu, na samotkách dokonce jen na deset minut. A i to nebylo jisté, protože sebenepatrnější náznak deště stačil, aby vycházka byla zrušena. A teď... to bylo něco tak velkolepého, že si nedovedl představit větší rozkoš. Byl

by si nejradyji zpíval, a protože nemohl, potichu se alespoň smál a vykračoval si pevným krokem, nejméně sedm kilometrů za hodinu. Mohli jít pohodlně na dohled jeden za druhým, krajina byla rovná, viděli dost daleko před sebe. Třebaže měli dost sebekázně, aby se přinutili setrvat celý den a půldruhé noci pod hradbami v kukuřici, teprve volná chůze, která je vzdalovala od nenáviděného vězení, jim dávala pocit svobody, vědomí, že už nejsou vězni.

Asi po hodině ostré chůze po mezích a lukami se dostali k silnici, což poznali podle poměrně značného dopravního ruchu. Sešli se v příkopě, v hustém hloží, a obhlíželi terén. Nesměli nic riskovat a ve tmě, i když byla jasná noc, viděli jen na několik metrů před sebe. Naštěstí jim pomáhaly v orientaci reflektory aut, která projížděla dost hustě z obou stran. Zjistili, že za silnicí nejsou domy ani ploty zahrad, ale většinou pole, takže mohou přeběhnout a skrýt se, aniž by hrozilo nebezpečí, že je někdo uvidí. Počkali, až mezi přejíždějícími auty vznikla větší mezera, a pak jeden po druhém přešli. Šli volným krokem, nepřebíhali, kdyby je snad přece někdo náhodou viděl, nebude nic divného, že někdo přechází silnici; podezřelé by bylo, kdyby utíkal.

Za silnicí se ocitli v polích a v lukách s osamělými skupinami krásných stromů, které byly svými siluetami zdaleka patrné. Vyhnuli se jim, protože jednak nemohli vědět, co je pod nimi, jednak právě takové stromy lákaly milence spíše než kukuřičné pole a oni si nepřáli na nikoho narazit. Bylo tu přece takové množství mladých bachařů, že bylo možno předpokládat, že tu mají i svá děvčata, a netoužili se s nimi setkat. Šli asi jen padesát kroků za sebou — střídali se, kdo půjde první — tak, aby zadní viděl předního, ale měl přitom dost času ukrýt se, kdyby přední byl nějak ohrožen.

Šlo se dobře. Oči přivykly tmě, a třebaže občas zakopli o kámen na mezi, o mraveniště nebo nečekaný rigol, našlapovali bezpečně a vychutnávali rozkoš chůze, které se nemohli nabažit. Šli přímo na západ, cestami, po mezích, přes louky a pokosená pole. Několikrát je vyděsili vyplašení zajáci a koroptve, když nečekaně vyrazili pod jejich nohama. Ale i tomu přivykli a začali

vnímat zvuky noci, kterých si dosud nevšíмали. Uvědomili si, že vyplašené koroptve by je mohly prozradit někomu, kdo by pozorně hlídal. Ale stejně mohou i jim prozradit každého chodce. A nejen ony, také jiní ptáci, vyplašení ze spánku. Slyšeli sýčky a kulichy, zaslechli mňoukání kočky, zdaleka se ozývali štěkající psi, aby jim avizovali lidská stavení.

Dosud nenarazili na člověka. Až teprve asi po dvou hodinách chůze spatřil Blažek, který šel první, těsně před sebou chlapa, jako by se vynořil ze tmy. Blažek se lekl, ale okamžitě se vzpamatoval a klidně zabočil do pole. Bylo to instinktivní, blesklo mu hlavou, že nemůže riskovat setkání, dokud má na sobě věžeňské šaty. Schovávat se nebo padnout k zemi, na to už bylo pozdě. Nezbylo než klidně zabočit stranou, ať si neznámý myslí, co chce. Třeba že je zloděj nebo pytlák, nebo že jde za ženskou, to je lhostejné, jen když nepozná, že je trestanec. To tady, pár kilometrů od pevnosti, mohlo být osudné. Lekl se, co udělá Franta. Franta je dobrý kluk, jenomže snadno podlehne panice. Proto, sotva poodešel pár kroků, zastavil se a poslouchal. Neviděl a neslyšel nic. Dal se tedy pomalu, velmi pomalu a opatrně nazpět. Neznámého chodce už neviděl, a šel proto tím obezřetněji. Co si asi myslel, když potkal muže, který před ním zahnul do pole? Že se s ním nechce střetnout, to je jasné. Ale proč? A kde se tu vlastně ten chlap vzal? Cesta tu není, jen mez, patrně vede k nějakému stavení. Třeba k hospodě. Nebo šel od milé. A možná, že je sám zloděj nebo pytlák.

Kde je Franta? Vrátil se na mez, na místo, odkud zahnul do pole. Je to však to místo? Je na správné mezi, nebo zašel někam jinam? Snažil se orientovat, ale v noci to bylo nemožné, ani červené světlo vysílačky za nimi nepomáhalo. Nevěděl, je-li na tom místě, odkud zabočil do pole. V tom okamžiku, kdy se rozhodl zabočit, neměl čas rozhlížet se, kde je. Ale teď na tom záleželo, aby se s Frantou neminuli. Znepokojilo ho to a umínil si, že se musí předem dohodnout na všech eventualitách podobných příhod, s nimiž přece musejí počítat. Jenomže těch eventualit a jejich variant bylo tolik, že bylo beznadějně se na něčem předem dohadovat. Ale něco se stát musí.

Franta nešel. Stál tedy nehybně a poslouchal, aby mu neušel ani hlásek, ale neslyšel nic kromě vzdáleného pískání lokomotivy. Usedl na zem, aby měl hlavu nízko a mohl se dívat proti jasnějšímu nebi, na kterém se nyní rýsovaly i siluety keřů, a musel by tedy vidět i Frantu poměrně dosti daleko. Ale neviděl nic. Pak mu napadlo, že přece on sám je pro Frantu objektem, který hledá, a že tedy nemůže sedět při zemi, ale naopak, musí stát co nejvýše, aby byl z dálky viditelný. Postavil se tedy, a aby si ho Franta nemohl splést se stromem nebo kulem, pomalu v kruhu přecházel. Hrozně se zlobil sám na sebe. Léta osnuje tenhle útěk, vše dopodrobna promýšlí, a tohle mu nenapadne. Dělá geniální psychologické koncepce, ale aby domyslel tak prostou věc, co udělají, když potkají člověka, to mu nenapadlo.

A Franta pořád nešel. Nevěděl, kolik času už uplynulo, mohlo to být teprve několik minut, ale také mnohem déle. A časem plýtvat nesmějí. Právě teď, kdy je potkal nějaký člověk. Není třeba v tom vidět tragédii, protože nelze předpokládat, že ten chlap hned poběží na esenbé a bude to hlásit... Co by mohl hlásit? Že viděl v poli nějakého člověka? Ne, není třeba mít strach, ale podceňovat se to také nesmí. Dozví se, že z pevnosti utekli dva muklové, a vzpomene si, jak někdo v noci před ním uhnul. A už mají stopu, celá jeho koncepce je v hajzlu.

Sakra, kde je Franta? Šel pomalu po mezi zpět, kudy přišel, ale za chvíli se vrátil. Nemohou se hledat navzájem, když nemají domluvený výchozí bod. Musí zůstat na místě a čekat. Nic jiného se nedá dělat, než čekat. Zatím může přemýšlet o vlastní blbosti. Ano, musí se dohodnout na postupu. Jaké dohadování? Sám to musí promyslet — protože Frantovi nic nenapadne, ten je dobrý jen aby kritizoval a objevoval vady a nedokonalosti. To umí skvěle — zaplať Pánbůh za to —, ale něco konstruktivního sám vymyslet nedovede. Zdá se, že musí opustit původní myšlenku, jít odděleně jeden za druhým. Musí pohromadě. I když dva muži budou nápadnější. Zato dva více uvidí a uslyší a v rozhodném okamžiku mohou rychle jednat.

Jenomže Franta tu stále ještě nebyl, a to už mohla uplynout téměř půlhodina. Začal se o něj strachovat. Nevěděl ovšem, je-

-li sám na správném místě. Vrátil se do původního směru? Jak to mohl posoudit? Podle vysílačky. Ale ať stojí kdekoli, rozhodně není daleko od místa, kde zahrnul do pole. Spíše asi Franta ve strachu někam utekl a teď hledá marně cestu nazpět. Jde asi špatným směrem, patrně se i on orientuje na vysílačku, ale ta je vzdálená mnoho kilometrů, a není tedy vyloučeno, že ho už předešel. Není vzadu, ale někde před ním. Jít kupředu? Ne, to nejde, protože pak by se mohli úplně ztratit. Nezbývá než čekat, a snad i zavolat. Je tichá noc, zavolání, ani ne příliš hlasité, by uslyšel.

A v té chvíli se ozvalo vlevo od něj tiché zahvízdnutí. Až se ulekl, jak blízko to znělo. Chtěl hned odpovědět, ale okamžitě se zarazil. Co kdyby to byl někdo jiný? Je-li to Franta, ozve se znovu, to je jisté. Čekal tedy a dočkal se. Za chvíli se ozvalo nové, tentokrát silnější hvízdnutí. Skrčil se k zemi a díval se ve směru, odkud přicházelo. Za okamžik poznal siluetu Franty, který se opatrně blížil a rozhlížel se. Ozval se mu tichým hlasem:

„Tady sem.“

Franta byl u něho jediným skokem.

„Zaplaťpánbů, člověče, já měl strach, že sem tě ztratil.“

„No však k tomu moc nechybělo. Cos udělal, kdyžs ho potkal?“

„Jen sem se přikrčil. Já měl kliku. Potřeboval sem zrovna jít na malou a zastavil sem se, koukal sem ale furt po tobě, abych tě neztratil, a najednou ho vidím. Napřed sem myslel, že seš to ty, ale pak koukám, že má klobouk. Honem sem se skrčil, ani sem neměl čas přestat čurat, takže mám mokrý kalhoty. Ale chlap mě neviděl, šel sotva krok ode mě za křovím. Ještě štěstí, že sem nezůstal stát na mezi. Ale to už je člověk tak zvyklej, že když jde na stranu, vleze za křoví, třeba by v noci ani nemusel.“

„Ale jak je to možný, že sme se ztratili? Čekám už tady na tebe hezkou chvíli.“

„Čert ví, jak je to možný. Počkal sem, až chlap zajde, a pak sem šel dál po mezi, ale už sem tě neviděl. Jenomže se mi zdá, že se ta mez tamhle kousek za náma rozděluje. Já se dal doprava

a přišel sem na cestu. Tak sem čekal, protože sem nevěděl kam dál, a dohodli sme se, že při změnách směru počkáš.“

„Asi sem to zavinil já. Odbočil sem stranou, až sem mu zmizel z očí, a čekal sem, než přejde. A když sem se pak vrátil na starý místo, ty užs přešel. Ale celkem je to dobrý. I když mě ten chlap viděl, nemoh poznat, že sem mukl. Hlavně, že neviděl dva. Co si myslí o mně, můžu si já myslet o něm — to je stejný. Jenomže máme poučení pro příště. Mohli bysme se ztratit, a proto bude líp, když půjdeme spolu. Bude to taky veselejší. Jenom nebezpečný úseky přejdeme odděleně a potom za šera, až se bude rozednívat, musíme každý zvlášť. To už by nás mohli vidět i zdálky, třeba dalekohledem. Nemysli, že neobhlížej terén. Nejenom tady. Daleko víc ještě tam, kde hlídaj. Ale tam se zatím nepohrneme. Kolik asi může bejt hodin?“

„Těžko říct. Ale myslel bych, že už bude hodně k ránu. Z tý kukuřice sme vylezli jistě až po devátý, pak sme hezky dlouho čekali na trati a teď už jdeme nejmíň takový tři hodiny. Možná, že víc. Já chodívám v noci na stranu tak ke druhý hodině, to já se znám.“

„Pak můžeme jít ještě nejdýš tři hodiny. Jak se rozední, za-
lehneme. Nebolí tě nohy?“

„Mě? Člověče, já bych moh jít třeba až do večera. Mám nasedněno sedm let a nemůžu se nabažit chůze. A pudeme-li teď navíc spolu, bude to žůžo.“

„Tak teda jdem.“

Vyrazili s pocitem lehkosti a s radostí, že se našli. Kráčeli za sebou, mez byla úzká, ale brzy došli na cestu, kde mohli jít vedle sebe. Mluvili jen málo a šeptem a předem se dohodli, že každý bude bedlivě pozorovat svoji stranu krajiny a na každé, třeba jen zdánlivé nebezpečí a na vše podezřelé upozorní dotykem ruky. V tom případě se oba okamžitě zastaví a skrčí k zemi. Kdyby je někdo potkal, rozejdou nebo rozlezou se každý na jednu stranu, tak daleko, až se ztratí ve tmě. Vyčkají, až chodec projde mezi nimi, a opět se sejdou. Není pravděpodobné, že by se někdo při-